

Fogalmazás

elképzelés anyaggyűjtés
tapasztalat

piszkozat alkotó írás

bevezetés tárgyalás befejezés

tagolás megfigyelés elbeszélés

FOGALMAZÁS

tankönyv

A 4. évfolyam számára

Eszterházy Károly Egyetem
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

A kiadvány 2018. 02. 02-től 2023. 08. 31-ig tankönyvi engedélyt kapott a TKV/42–11/2018. számú határozattal.

A tankönyv megfelel az 51/2012. (XII. 21.) számú EMMI-rendelet 1. melléklete Kerettanterv az általános iskola 1–4. évfolyama számára megnevezésű kerettanterv 1.2.1. Magyar nyelv és irodalom tantárgy előírásainak.

A tankönyvvé nyilvánítási eljárásban közreműködő szakértők: POMÁZI IMRÉNÉ, ZARUBAY ATTILA

Tananyagfejlesztő: SZÉPLAKI ERZSÉBET, GRÓFNÉ SALAMON ÉVA, KÓRÓDI BENCE

Alkotószerkesztő: MISKOLCI SZILVIA, KÓRÓDI BENCE

Szakmai és vezető szerkesztő: KÓRÓDI BENCE

Tudományos-szakmai szakértő: KOÓSNÉ SINKÓ JUDIT, DR. NAGYHÁZI BERNADETTE

Pedagógiai szakértő: BOSÁNYI ÉVA

Nyelvi szakértő: HEDVIG OLGA MÁRIA

Olvasószerkesztő: BARTUS CSILLA

Korrektor: KUTAS ÉVA

Fedélterv: SLEZÁK ILONA

Látvány- és tipográfiai tervek: SZABÓ LÁSZLÓ

Illusztrációk: SZABÓ ATTILA

Fotók: © 123RF; ThinkStock; iStock; © MTI Fotó: Ujvári Sándor, Kovács Tamás; Somfai Sándor; © shutterstock;

© CULTiRiS / Lebrecht Authors

Fedélillusztáció: ThinkStock

A tankönyv szerkesztői ezúton is köszönetet mondanak mindazoknak a tudós és tanár szerzőknek, akik az elmúlt évtizedek során olyan módszertani kultúrát teremtettek, amely a kísérleti tankönyvek készítőinek is ösztönzést és példát adott. Ugyancsak köszönetet mondunk azoknak az íróknak, költőknek, képzőművészeknek, akiknek alkotásai tankönyveinket gazdagítják.

© Eszterházy Károly Egyetem, 2018

ISBN 978-963-436-086-5

Eszterházy Károly Egyetem

3300 Eger, Eszterházy tér 1.

Tel.: (+36-1) 460-1873 • Fax: (+36-1) 460-1822

Vevőszolgálat: vevoszolgalat@ofi.hu

Kiadásért felel: dr. Liptai Kálmán rektor

Raktári szám: FI-501010403/1

Műszakiiroda-vezető: Horváth Zoltán Ákos

Műszaki szerkesztő: Horváth Zoltán Ákos • Kóródiné Csukás Márta

Nyomdai előkészítés: Széll Ildikó

Terjedelem: 10,30 (A/5) ív, tömeg: 233 gramm

1. kiadás, 2018

A könyvben felhasználtuk a Kreatív írás – Fogalmazás tankönyv 3. osztályosoknak című művet, Műszaki Kiadó, 2011.

Szerző: Jordánné Tóth Magdolna

Grafikus: Bódi Katalin

Alkotó- és felelős szerkesztő: Kóródi Bence

Az újgenerációs tankönyv az Új Széchenyi Terv Társadalmi Megújulás Operatív Program 3.1.2-B/13-2013-0001 számú, „A Nemzeti Alaptantervhez illeszkedő tankönyv, taneszköz és Nemzeti Köznevelési Portál fejlesztése” című projektje keretében készült. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

Nyomtatta és kötötte:

Felelős vezető:

A nyomdai megrendelés törzsszáma:

nyomdai termék
NYOMDA- ÉS PAPIRPARI SZÖVEG

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Tudnivalók a tankönyvedről

A tankönyved fejezetekre, azon belül leckékre tagolódik. A fejezet számát a bal felső ívben, a címét mellette olvashatod.

A munkafüzetedben egész oldalas, nagy kép található minden fejezet elején. Ezeket külön is nézegetheted, beszélgethetsz róluk a társaddal, de feladatokat is kapsz hozzájuk a fejezeten belül.

II. A LEÍRÁS

IV. ÍGY ÍRUNK MA

Röviden és jól

A leckék elején, a bal oldal tetején a lecke címe helyezkedik el. Ebből a címből jósolhatsz is, hogy nagyjából miről fog szólni a lecke.

A lecke mindig egy hozzád szóló, tankönyvi szöveggel kezdődik, amellyel mozgósíthatod előzetes tudásodat a témáról, vagy gyarapíthatod ismereteidet.

VI. A JELLEMZÉS

Jellemezzünk!

A **jellemezés** egy valós vagy kitalált személy külső, testi és belső, lelki tulajdonságainak bemutatása. Ha jellemzést készítesz valakiről, te magad, közvetlenül is jellemezheted, leírhatod a külső és belső tulajdonságait. Jellemezheted úgy is a kiválasztott személyt, hogy ő beszél magáról, vagy mások beszélnek róla, vagy a cselekedetei árulják el a belső tulajdonságait.

Hozzád szóló szövegeket találsz még a feladatok között is. Ezeket a tankönyvi szövegeket, amelyek a feladatok és az egyéb szövegek közé ékelődnek, színes háttéren olvashatod el.

A számozott feladatok változatos tevékenységekre buzdítanak. Több részből is állhatnak. Ezeket a feladatokat vagy szóban, vagy a füzetedben kell elvégezned.

A tankönyved végén a fogalomtár és a rokon értelmű szavak kincsestára helyezkedik el. Ott találod a javítási jeleket és az önellenőrzéshez szükséges szempontokat is.

A feladatok mellett sokszor találkozol jelekkel. Ezek azért hasznosak, mert a feladat típusáról, fajtájáról tájékoztatnak téged.

Párban, a társaddal dolgozz!

Csoportban dolgozz!

Játsszunk! Adjuk elő!

Amit már tudsz az elbeszélésről

Az **elbeszélés** történetet beszél el. A cím után három fő részre tagoljuk. A **bevezetés** bemutatja a helyszínt és a szereplőket. A **tárgyalás** az eseményekről szól, általában **időrendben**. A **befejezés** zárja le az eseményeket. Írásban az összetartozó részeket a többitől bekezdésekkel különítjük el.

1. Válasszátok ki a következő rövid szövegrészeket közül azt, amelyik elbeszélésből való!

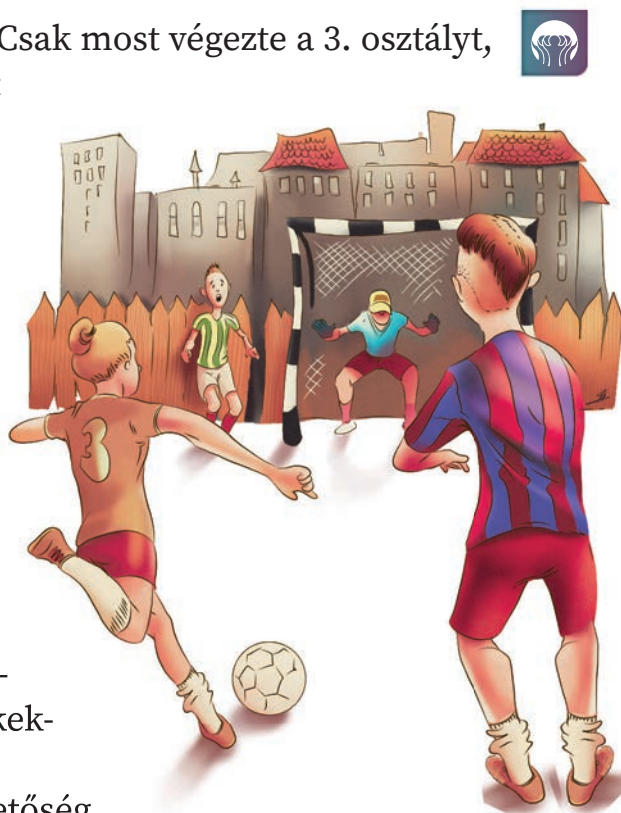
A csapatunk legjobbja egy lány, Nagy Timi. Csak most végezte a 3. osztályt, de káprázatos cseleivel már most mindenkit lenyűgöz. Timi igazi csatár alkat. Alacsony növésű, gyors és ruganyos. Minden helyzetét gólra váltja. Ő a leggólerősebb játékosunk.

A tábori rangadó az utolsó percben döntetlenre állt. Ekkor Nagy Timi, a csapatkapitányunk három védőt kicselezve tört a kapu felé. A lányok visítotak, a fiúk vadul doboltak. Csatárunk becsapta az ellenfél kapusát, és hatalmas gólt rúgott!

Kedves Táborozók!

Szerda délután 3 órától barátságos focimeccset játszunk a sportpályán a helybeli gyerekekkel! Gyertek el szurkolni a csapatunknak!

A táborvezetőség

- Indokoljátok meg, miért nem elbeszélésből való a többi részlet!
- Az elbeszélés melyik fő részéből származik a részlet?
- Beszéljétek meg, milyen címet adnátok a szövegnek!
- Vitassátok meg, melyikötöké a legjobb cím! A kitalálója írja fel a táblára!

2. Írjátok meg közösen egy külön lapra az előbbi feladatban szereplő elbeszélő fogalmazásrészlet bevezetését és befejezését!

3.

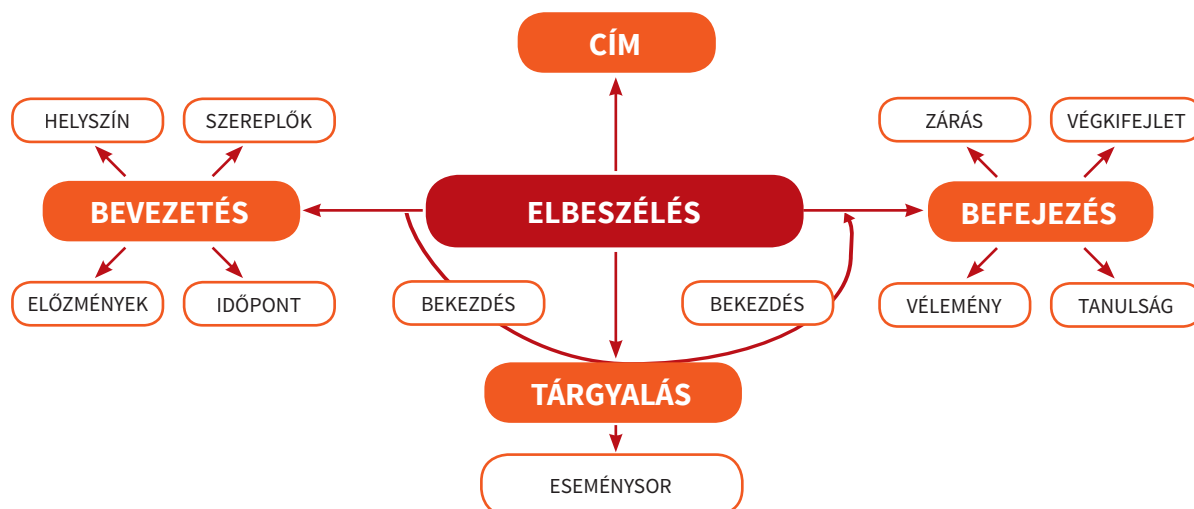
Meséljétek el, kiket-miket ábrázol az alábbi rajz a nyári zápor után!

4. Játsszátok el a következő jelenetek valamelyikét! Készüljétek fel a szerepjátékra!

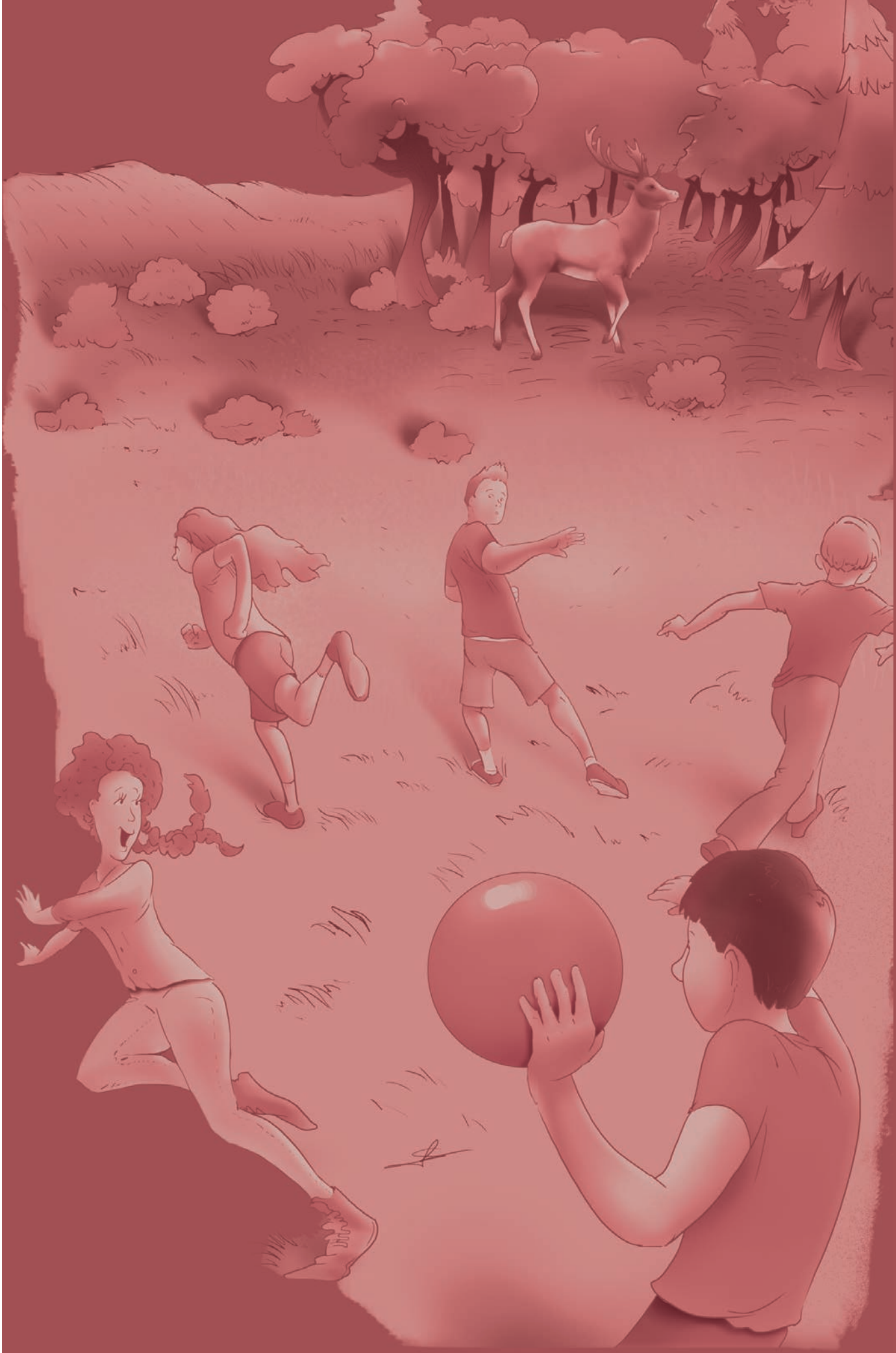

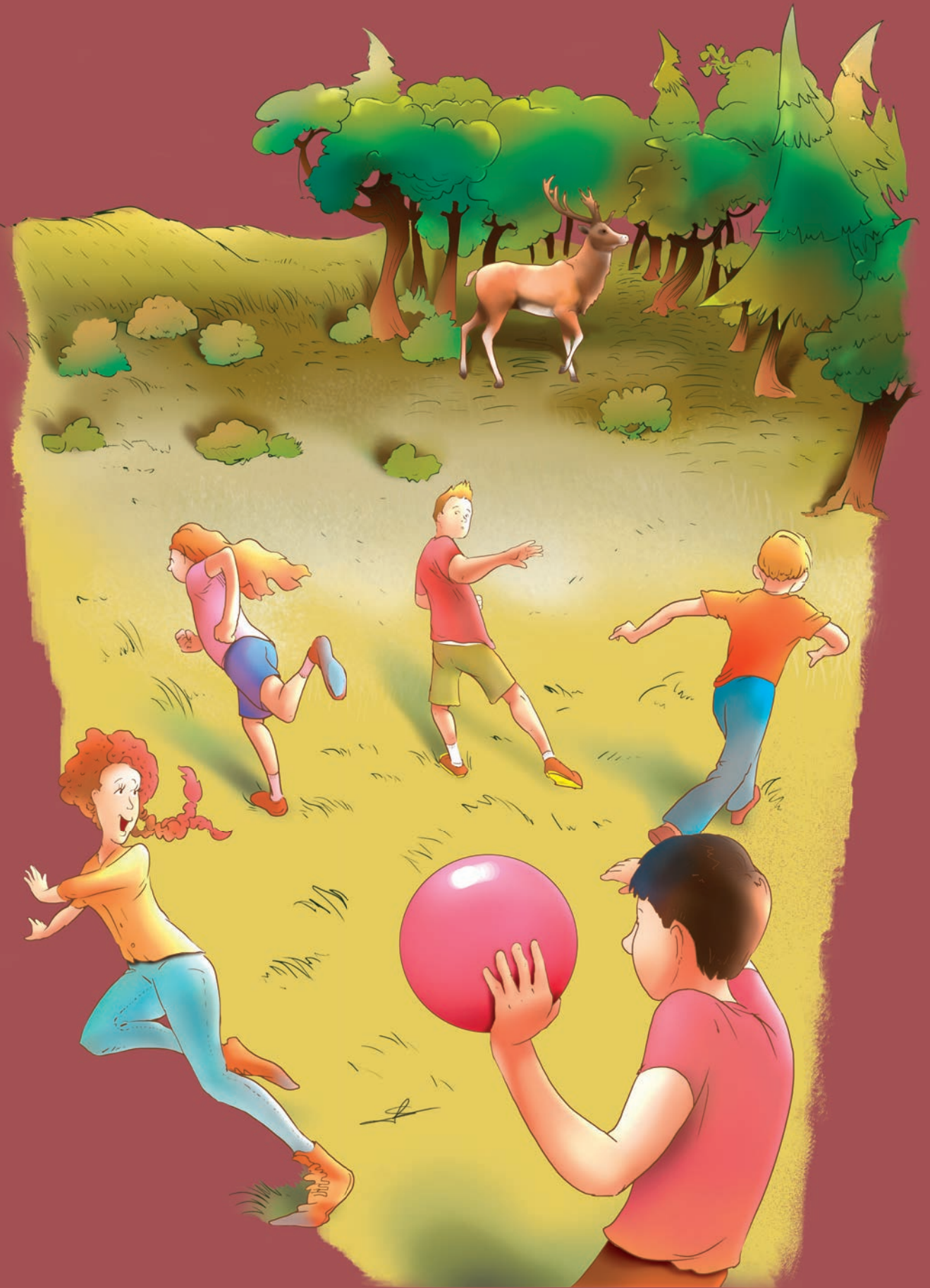
- A helybeli gyerekek gratulálnak a győztes csapat kapitányának.
- A győztes csapat kapitánya visszavágót ajánl fel a vesztes csapatnak.
- A táborozó és a helybeli lányok, fiúk megismerkednek egymással, és a mérkőzésről beszélgetnek.

5. Meséljétek egymásnak a nyári szünidei élményeitekről!

A LEIRÁS

Mi a leírás?

A címben feltett kérdésre ezt is válaszolhatnád: amikor valamit leírok, akkor valamit lejegyzek, például egy papírlapra egy üzenetet, vagy azt, hogy mi lesz a házi feladat. De ez a válasz is helyes lenne: valakit vagy valamit leírok, vagyis szóban vagy írásban **megfogalmazom, hogyan néz ki**, milyen a külseje.

A *Magyar értelmező kéziszótár* ezt írja a **leírás** szóról: fn. 1. Az a cselekvés, hogy vmit leírnak. 2. (Térbeli) jelenségnek, személynek irodalmi ábrázolása.

- 1. Mutasd be a tankönyved a külseje alapján! Mondd el pár mondatban a társaddal felváltva!**

Ahogy azt már a 3. évfolyamos *Fogalmazás* tankönyvedben jeleztük, ebben a tanévben a **leírással**, a fogalmazás másik fajtájával fogsz megismerkedni. Ennek a témakörnek a végén leíró fogalmazást fogsz majd írni.

- 2. Olvassátok el a következő leírást!**

Itt van az ősz!

Néhány napja hűvösre fordult az idő. Visszavonhatatlanul beköszöntött az ősz.

Igazából szeretem az őszt. Az is egy nagyon szép évszak. Gyakran esik ugyan az eső, és egyre hidegebbre fordul az idő, amikor azonban kibújik a nap a felhők mögül, színpompás természetere szórja sugarait. Gyönyörű látvány! Ma borús az idő, de biztos vagyok benne, hogy még sokat fog sütni a nap, mielőtt a fák, bokrok levetik színes ruháikat. Remélem, idén októberben is lesz még napos, enyhe idő, lesz majd vénaszonyok nyara. Ez egy gyönyörű időszak szokott lenni minden évben.

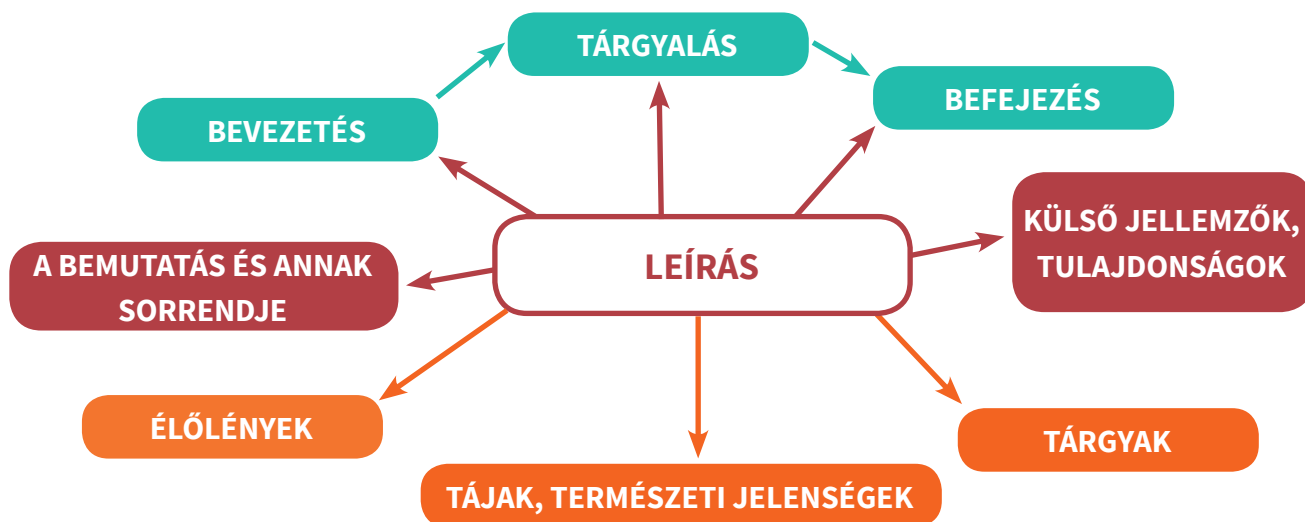
Én ezért szeretem az őszt.

- **Beszélgétek meg, mi az olvasott szöveg témája!**
- **Hogyan mutatja be a témát a leírás írója? Többnyire milyen szófajú szavakkal teszi változatosabbá és láthatóbbá a témát?**
- **Gyűjtsétek össze, mi jellemzi ezt a fogalmazási műfajt! Használjátok fel azokat az ismereteiteket, amelyeket harmadikosként az elbeszélésről szereztek!**

A **leírás** tárgyak, tájak, természeti jelenségek látványát és tulajdonságait, illetve növények, állatok vagy emberek kinézetét mutatja be. A leíró fogalmazás színes és hangulatos, benne az író véleménye, érzelmei is megnyilvánulnak. A leírás lehet **önálló szöveg** vagy egy hosszabb, például **elbeszélő szöveg részlete**.

3. Mondjátok el, mi a kapcsolatuk a következő kifejezéseknek a leírással!

Jonathan Swift [dzsonatán szvift] író világhírű hőse, Gulliver, akiről alább fogsz olvasni, orvosként egy hajóra szegődött. Egy irtózatos viharban azonban hajótörést szenvedett. Szerencsés megmenekülése után egy ismeretlen vidéken vetődött partra.

4. Olvasd el a regényrészletet! Vajon kiknek az országába került Gulliver?

Az elhagyott templom hideg kőpadlóján nem valami kényelmes alvás esett. Fel is ébredt Gulliver korán, még napkelte előtt. Kimászott a lakásából, s mikor a nap felbukkant a lát-határ szélén, felállt, hogy szétnézzzen egy kicsit a környéken. No hiszen volt mit néznie! Gyönyörűséges kerthez hasonlított a vidék. A szántóföldek mintha virágágyak lettek volna csinos kerítésekkel, a zöld erdők között. A fák nem emelkedtek magasabbra fél méternél, az erdők területe pedig alig volt több négy-öt négyzetméternél. Túl az erdőkön, túl a virágzó szántóföldeken a büszke főváros emelkedett. Palotái aligha érték volna Gulliver térdéig. A város szélesen elterpeszkedett, és a távolból olyan volt, mint valami festett kép.

Elbeszélés vagy leírás?

Meglátod, milyen könnyű lesz ezt eldöntened. Ehhez csak az elbeszélő és a leíró fogalmazásról eddig szerzett ismereteidet kell felidézned. Tedd magad próbára, hogy össze tudod-e gyűjteni őket!

1. Olvasd el a két szöveg címét! Vajon miről fognak szólni majd?

- Figyeld meg, miben hasonlítanak, és miben különböznek a szövegek!

A szőlőhegyünk

Az egész családunk nagyon büszke nagyapám szőlőbirtokára, vagy ahogy ő mondja: szőlejére.

Ahogy közeledünk, már messziről látszanak a hegyoldalon katonásan sorakozó szőlőtőkék. Meglátszik a szőlőn nagyapa egész éves gondos munkája. Most, ősszel aztán roskadoznak is a vesszők az érett szőlőfürtöktől. Van olyan óriási fürt szakértő nagyapám borszőlőjében, amelyiken akár 300 zamatos szőlőszem is nő. A hatalmas fürtök vékony héjú, lédús és sok cukrot tartalmazó szemeiből nagyon finom must készül. Nekem a szép, nagy szemű, ropogós húsú csemegeszőlő a kedvencem. Ezért ültetett ilyen is egy pár tőkével.

Sok felnőtt csudájára jár a papám szőlejének. Hát még mennyien a borának!

Szüreteltünk

Vasárnap a családunk nagyapám szőlejébe ment szüretelni.

Nagyapám irányította a munkát. A férfiaknak puttonyt akasztott a vállukra, a nők és a gyerekek vödröket és szüretelőollókat kaptak. Papám a lelkünkre kötötte, hogy úgy vágjuk le a fürtöket, hogy ne peregjenek le a földre a szemek. Mikor egy vödört teleszedtünk, a szőlőt puttonyba öntöttük. A férfiak meg lecipelték a kádakba a bornak valót. Munka közben beszélgettünk, daloltunk, nevetgáltunk. Néha megálltunk egy kicsit: pihentünk és falatoztunk a szőlőből. Ebédre nagymama bográcsgulyást főzött. Mind felfaltuk. Estére a kádak megteltek szőlővel. Nagyapám örült a termésnek. Megkóstoltuk a szőlő levét is.

Nagyon szeretem a családi szüreteket. Együtt vagyunk, és mindenki jókedvű!

2. Melyik előző szöveghez illesztenéd az alábbi képeket? Indokold meg!

3. Mind a két szöveg közel azonos számú szóból áll. Szerintetek melyikben szerepel kevesebb, és melyikben több melléknév? Vajon miért?

- Számoljátok meg mind a két szövegben a mellékneveket!
- Írjátok le a címek alá az eredményt az élményfüzetbe!
- Fogalmazzátok meg közösen a megállapításokat az adatok ismeretében!
- Mire következtettetek a címekből? Mit tudatok meg a szövegekből és a képekből? Beszéljétek meg!

4. Mondd el összefüggő mondatokban a kétféle fogalmazás közötti hasonlóságokat és különbségeket a táblázat alapján!

HASONLÓSÁG		KÜLÖNBSÉG	
Elbeszélés	Leírás	Elbeszélés	Leírás
Különálló fogalmazásként van címük.		A cím után eseményt mond el.	A cím után valakit vagy valamit bemutat.
Mind a kettőt három fő részre tagoljuk.		Az események általában időrendben állnak.	A bemutatásnak sorrendje van.
Bevezetés		A helyszín, az időpont, a szereplők, az előzmény megjelölése.	A leírás témájának megnevezése, az ok közlése.
Tárgyalás A tartalmilag összefüggő kisebb részeket bekezdésekre tagoljuk.		A lényeges események megfogalmazása.	A leírás tárgyát alkotó élőlény, tárgy stb. szemléletes, érzékletes bemutatása.
Befejezés		A történet lezárása: megállapítás, állásfoglalás, vélemény, tanulság, kívánság stb.	A leírás tárgyához kapcsolódó saját érzelmek, tapasztalatok összefoglalása.

- Igaz a táblázat a két olvasott szövegre is? Beszéljétek meg!

Anyaggyűjtés a leíráshoz

Sok mindenről tudunk leírást készíteni: valóságos vagy kitalált személyekről, növényekről, állatokról, tárgyakról, tájakról, természeti jelenségekről, sőt a játékok szabályai is leírások.

Ugye emlékszel? Ahhoz, hogy szöveget tudj alkotni, a téma kiválasztása után anyagot kell gyűjtened. A 3. évfolyamon tanult **anyaggyűjtési módokat** a leíró fogalmazások írásakor is fel tudod használni.

1. **Idézzétek fel a 3. évfolyamon megismert anyaggyűjtési módokat kerekasztal-technikával!**

tapasztalat

megfigyelés

emlékezés

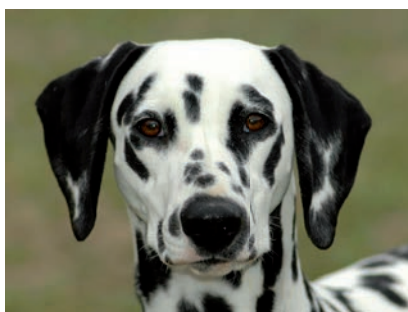
olvasás

elképzelés

2. **Elveszett Boglárka és Bence kutyája. Szórólapon kértek segítséget a környékükön élő emberektől. Olvassátok el a felhívásukat!**

ELVESZETT. KERESSÜK!

Egy hete elveszett egyéves, fehér alapon fekete pettyes dalmata kutyánk. Dáma névre hallgat. Különös ismertetőjegye a bal szeme körüli nagyobb fekete folt. eltűnésekor nyakörvet viselt.

Kérjük a becsületes megtalálót, hívja fel a nyakörv belső oldalán lévő telefonszámot.

Nagyon várjuk haza a kedvencünket.

Budaházi Boglárka és Bence

- **Beszélgétek meg, milyen anyaggyűjtési módot használtak fel a gyerekek a leíró rész megfogalmazásakor!**
- **Játsszátok el, amikor Dámát hazaviszik a megtalálói! Osszátok ki a szerepeket!**

3. **Döntsétek el a szöveg elolvasása után, milyen anyaggyűjtési módot hív segítségül Boglárka, hogy teljesíthesse édesanyja kérését!**

Miután megkerült Dáma, Boglárka átment a szomszédba játszani Anikóhoz. A barátnője éppen akkor kezdett banángolyókat készíteni. Ő is beállt kuktáskodni. Nagyon ízlett neki a sütés nélkül, gyorsan elkészíthető édesség. Otthon elmesélte az édesanyjának, milyen finomat evett Anikóéknál. Az anyukája megkérte, mesélje el, hogyan készültek a banángolyók.

- **Játsszátok el a jelenetet a hozzávalók és az elkészítés menetének ismeretében!**

Hozzávalók

3 db nagyobb banán
30 dkg darált háztartási keksz
10 dkg porcukor
kókuszreszelék

Elkészítés

felkarikázzuk a banánokat
krumplinyomóval pürésítjük
összekeverjük a banánokat és a porcukrot
apránként hozzáadjuk a darált kekszet
kézzel összedolgozzuk a masszát
megformáljuk a golyókat
kókuszreszelékben meghempergetjük

4. **Nézzétek meg Bence jegyzeteit, amelyeket még Dáma becsületes megtalálójára várva készített! Melyik állatról szeretne leíró szöveget készíteni?**

Magyarországon
évtizedek óta védett faj.
Ritkán bukkan fel.

Izomzata, tüdeje, szíve
kiválóan alkalmazkodott
a zsákmány üldözéséhez.

A nőtény átlag 40 kg,
a hím átlag 50 kg
testtömegű.

Szőrzete élőhelyétől
függően a fehértől a
mélyfeketéig változik.
Európában általában
szürkésbarna.

A legintelligensebb
ragadozó. Falkában él,
ahol az alfahím az úr.

Testhossza 1–1,6 m,
a farok hossza
40–50 cm.

Milyen a jó leírás?

Megtanultad a 3. évfolyamon, hogy a fogalmazás **címe** egy vagy több szóból, esetleg egy rövid mondatból áll. A jól megválasztott cím utal a szöveg tartalmára, rövid és érdeklődést keltő. Igaz ez a leíró fogalmazásokra is.

Elbeszélés írásakor az események, leírás készítésekor a **bemutató sorrendje** nagyon lényeges. Változatosabb lesz a leírásod, ha a sok egyhangú „van” helyett más szavakat, szó szerkezeteket használsz.

1. Figyeld meg, mi minden teszi érdekessé, változatosá ezt a leírást!

Az én birodalmam

Eddig a húgommal laktam egy szobában, de tegnap óta saját szobám lett.

Az én kis kuckóm téglalap alakú. Az ajtó-tól jobbra, a rövidebb oldalon egy nagy ablak teszi világossá. Mellette a jobb sarokban áll az íróasztalom egy kényelmes széssel. Az asztal mellé raktam egy polcot, amin végre az összes könyvem elfér. Az ajtó háta mögött szekrények ácsorognak, elnyelve az összes holmimat. Az ágyam a bejárattal szemben teszszkedik. Félte a kedvenc állataim fotói láthatók.

A birodalmamat nem szűfoltam tele bútorokkal, hogy a barátaim is beférjenek, ha eljönnek.

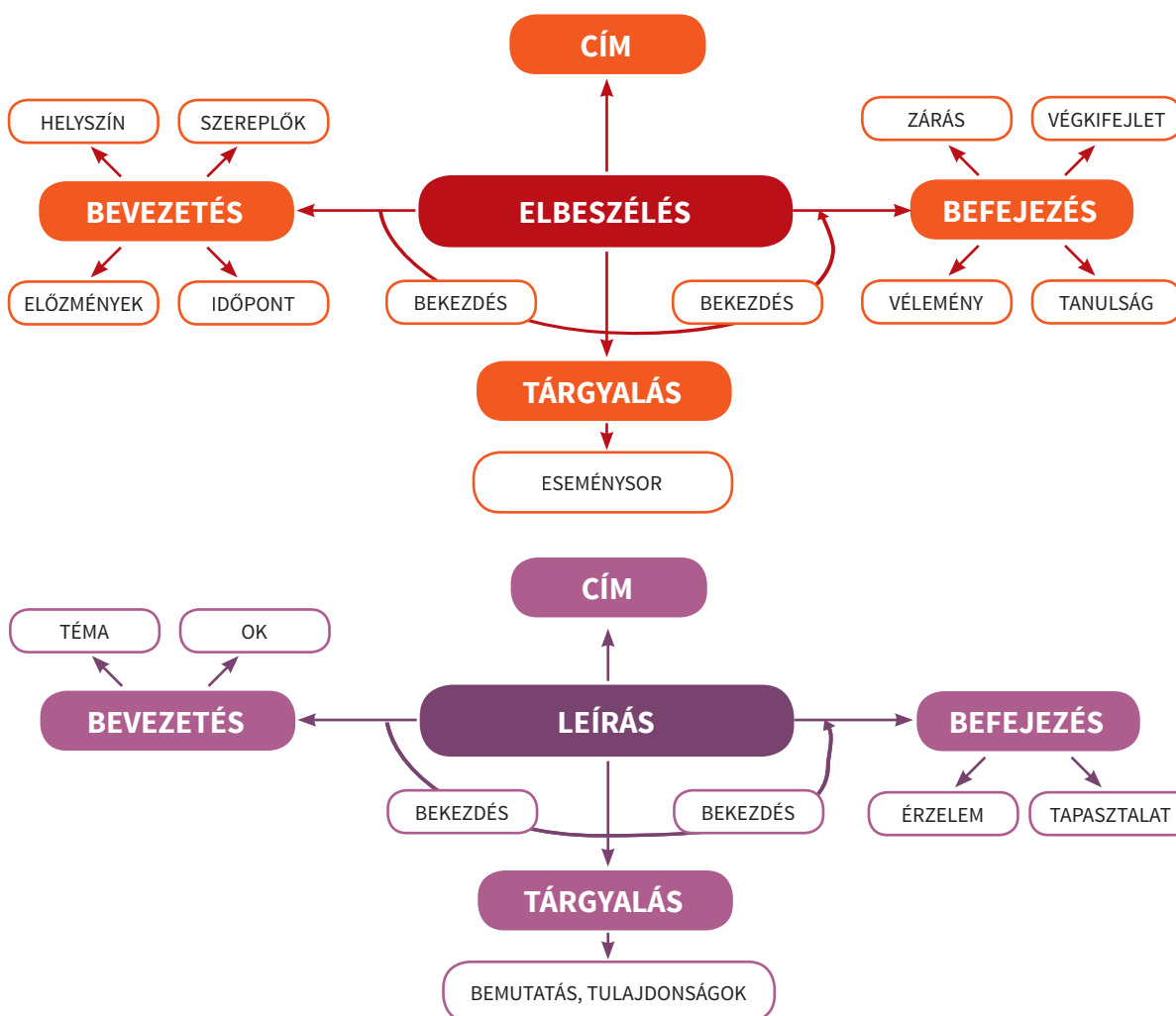
- **Figyeljétek meg, hány helyen került el Bence a van ige használatát! Melyikőtök talált többet? Versenyezzetek!**

2. Mondj véleményt Bence fogalmazásáról az értékelőlapok segítségével! Milyen osztályzatot adnál neki?

3. Foglaldatok össze a leírásról eddig tanultakat! Hasonlítsátok össze az elbeszélés és a leírás szerkezeti egységeit bemutató gondolattérképet!

Az állatleírás

Azt már tudod, hogy mindenről tudunk leíró fogalmazást készíteni: valóságos vagy kitalált személyekről, növényekről, állatokról, tárgyakról, tájakról, természeti jelenségekről, sőt a játékok szabályai, a használati útmutatók és a receptek is egyfajta leírások.

A 3. évfolyamos tankönyveidben sokféle állatról olvastál leíró szövegeket. Ahhoz, hogy az állatokról szóló szövegekből valóban leíró fogalmazásokat alkothass, az állatok bemutatásán kívül szükséged van még néhány szövegalkotási ismeretre. Erről szól a mai leckénk.

1. Mindhárom szöveg a szarvasokról szól, mégis más mindegyik. Melyik lehet irodalmi, ismeretközlő, illetve hétköznapi szöveg? Miért?

A) Gímszarvasok csoportja

A gímszarvascsapat német nyelvből származó vadászszelnevezése a rudli (csoport, falka). Több nemzedék tehenei élnek együtt borjaikkal. A fiatal bikák az öreg bikákkal alkotnak bikarudlit, amelyet egy fiatal bika vezet. Nagyon hideg télen a tehénrudlikhoz bikák is csatlakoznak. A szarvasok közössége anyajogú. A vegyes csapatokat általában egy idős, tapasztalt, borjas tehén vezeti.

B) Szarvaskaland

Nem fogod elhinni, mit láttam, amikor szombaton nagyiekhez utaztunk! Egy hatalmas szarvascsapat rohant az út melletti réten. Ha jól láttam, egy fiatal szarvasbika volt a vezérük. Félelmetes volt, ahogy robogtak mellettünk! Még a szám is tátva maradt az ámulattól. Néhány pillanat múlva lehagytuk őket. Akkor nagyon sajnáltam, hogy gyors autónk van.

C) Szárnya kél a fehér homoknak, a völgyben szarvasok robognak.

Jönnek a szél-árka völgyből, egyre többen,
száz, meg még több nyargal egy-seregben.

A szittyós itatón megállnak,
szarvaik kék eget kuszálnak.

Egy vén bika szétnéz, beleront a porba
és nyomában dübörög a vén horda.

Weöres Sándor: Szarvasok – részlet

Az állatról készített leírás az ismeretközlő szöveghez áll a legközelebb. A könnyebb áttekinthetőség és a megértés kedvéért érdemes tagolnod a szöveget.

Az állatleírás **bevezetésében** indokold meg a témaválasztásodat!

A **tárgyalásban** mutasd be

- az élőhelyét, életmódját,
- a testfelépítését, érzékszerveit,
- a táplálkozását,
- a szaporodását, utódait!

A **befejezésben** írhat az állattal kapcsolatos saját tapasztalataidról, de a hozzá fűződő érzelmeidről is.

2. Boglárka fogalmazása megjelent az iskolaújságban. Olvasd el!

A gímszarvasbika

Szerintem Magyarország egyik legcsodálatosabb kinézetű vadja a gímszarvas.

Bevezetés

Kedvenc tartózkodási helye a lombos erdő. Szereti a tisztásokat és a réteket is.

Tárgyalás

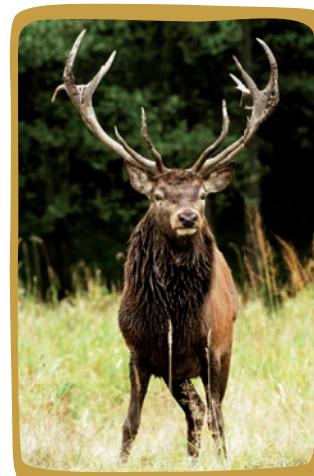
A bika testhossza 165–250 cm, tömege 100–350 kg. Színe vöröses árnyalatú, de télen szürkésbarna, vastag bundát növeszt. Fejét évről évre nagyobb és egyre több ágú agancs díszíti. Egy öreg bika akár 24 ágú koronát is viselhet. Csodálatos fejdíszét februárban elhullatja, de néhány nap múlva újra növeszteni kezdi.

Füvekkel, lágyszárú növények, bokrok és fák leveleivel táplálkozik. Ősszel rengeteg makkot eszik.

A nyugodt, félnék állat természete az őszi szarvasbögés idején, szeptemberben és október elején teljesen megváltozik. Ilyenkor, a párzási időszakban a bikák a tehenekért küzdenek. Néha halálosan is megsebzik egymást. A borjú májusban vagy júniusban jön a világra, és 6–8 hónapig szopik. Többnyire utána is azzal a csapattal, rudlival marad, ahová született.

Nagyon örülnék, ha egyszer közelről is megcsodálhatnám ezt a gyönyörű állatot.

Befejezés

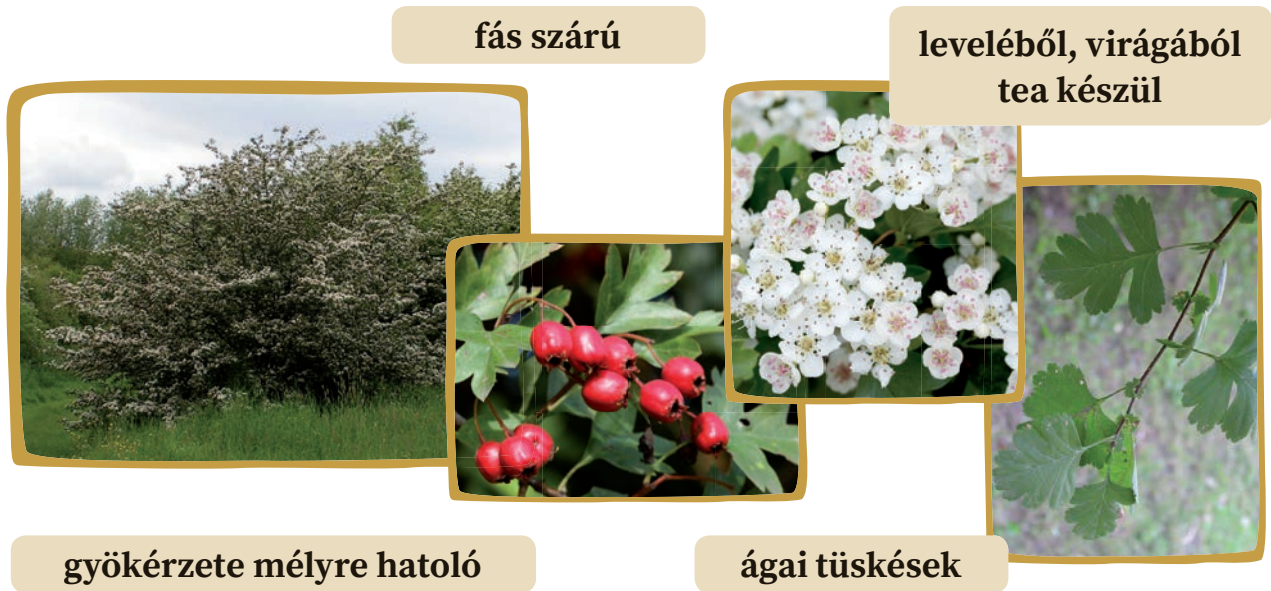

- Adj másik, figyelemfelkeltőbb címet a szövegnek!
- Készítsd el az élményfüzetedbe az olvasott szöveg vázlatát!

A növényleírás

Ahogy az állatoknak, a növényeknek is létezik tudományos osztályozáson és saját tapasztalaton alapuló leírása is. A növény bemutatásának is van sorrendje. A környezetismeret-órákon tett megfigyeléseidet most fogalmazásórán is alkalmazhatod.

1. **Figyeld meg a galagonyáról készült fotókat! Olvasd el a hozzá kapcsolódó jellemzőket is!**

- **Mutasd be a társadnak a galagonyát!**
- **Nézz utána a könyvtárban vagy az interneten, milyen betegségeket lehet gyógyítani a galagonyával és más gyógynövénnyel, például a kökénnyel!**

A növényleírás nem mindig kezdődik **bevezetéssel**, sokszor a cím is elegendő.

A fő részben, a **tárgyalásban** mutasd be

- az élőhelyét, elterjedését (és esetleg a fajtáját, családját),
- a kinézetét, méretét,
- a gyökérzetét és szárát, azok fajtáját,
- a levelét, levélzetét,
- a virágát, virágzatát, annak színét,
- a termését, szaporodását,
- a különös vagy egyéb jellemzőit,
- a felhasználását!

A **befejezésben** írhatod a növényvel kapcsolatos saját tapasztalataidról, élményeidről is. A hivatalos leírásban ez az egység is elmaradhat.

2. Olvasd el Boglárka leíró fogalmazását! Figyeld meg, milyen sorrendben, hány fő lépésben mutatja be a növényt!

A mi fenyőfánk

Az udvarunkon áll egy lucfenyő. Apukám akkor ültette a csemetéjét, amikor Bencével megszülettünk.

Az elmúlt évek alatt örökzöld növényünk négy méter magasra nőtt. Vastag törzsének barnászörös kérge alig látszik a sok ágtól. Tülevelei nagyon szűrosak. Tobozainak alakja a szivarhoz hasonlít. Kékeszöld koronája olyan, mint egy hatalmas kúp. Gyönyörű, amikor hó borítja.

Nagyon várom, hogy idén karácsonykor is égökkel díszítsük fel fatestvérünket!

3. Írj rövid leírást az élményfüzetedbe a tanultak és a képek alapján!

A tárgyleírás

Biztosan kerültél már olyan helyzetbe, amikor meg kellett fogalmaznod egy tárgyról, hogyan néz ki. Nem volt ez másképpen Boglárka és Bence életében sem. Amikor az óráközi szünetben Bogi elmondta a barátnőjének, hogy új babát kapott a szüleitől, ő megkérte, hogy Bogi mesélje el, hogyan néz ki. De ugyanez volt a helyzet, amikor Bence elhagyta az új tolltartóját. Csak úgy tudtak segíteni neki a keresésben, hogy elmondta a tolltartó kinézetét, tartalmát, jellemzőit.

1. Soroljatok fel olyan helyzeteket, amikor egy tárgyat kell bemutatnotok, szóban vagy írásban leírnotok valakinek!
2. Figyeld meg, hogyan mutatja be Bence az új kerékpárját!

A kerékpár

Négy napomra egy új biciklit kaptam. Sokkal nagyobb, mint a mostani, amit az unokaöcsémnek adtam.

Ez egy tüzakerékpár. Az acélváza kék és fehér színű. Két váltó és egy egész fékrendszer van rajta. A felszereléséhez hozzátartozik a csomagtartó, a támasztó, a sebességmérő és az italtartó is. Az első és a hátsó keréken is van fényvisszaverő, sőt sárvédő is. Hétsebességű. Eddig leggyorsabban 27 km/órával mentem vele.

Elhatároztam, ha anya, apa és az időjárás engedi, kerékpárral járok majd iskolába.

A tárgyleírást mindig a tárgy használatával, működésével kezd el. Vagyis nevezd meg vagy írd le, mire való. Utána a fő vagy fontos részeit, általános jellemzőit mutasd be, majd a kevésbé lényegesekkel folytasd. Legvégül a maradék megkülönböztető jegyeit sorold fel.

3. Olvasd el a kerékpár történetéről szóló szöveget!

A kerékpár története kétszáz évvel ezelőtt kezdődött. Ekkor állt elő Karl von Drais [kár]l fon drájz] kétkerekű szerkezetével, amit lábbal kellett hajtani, és kormányozni lehetett. Ez a futógép akár 14 km/órás sebességgel is tudott haladni. Ennek ellenére az emberek a német professzor találmányát vesszőparipának csúfolták, mivel fából készült, és a lovakat helyettesítette.

1865-ben a kerékpárok már a maihoz hasonló pedálokat kaptak. Ezeket a közlekedésre alkalmas eszközöket velocipédeknek [veloszipéd] hívták. Egy nagy első kerékből és egy kisebb hátsóból állt. Ezek közül csak az első kerék kapott meghajtást. A járműnek fából készült a szerkezete és fémből a kerekei. A rossz utak miatt nem volt kényelmes a rajta való utazás.

Fontos állomás volt a kerékpárok történetében 1885, amikor megjelent a lánchajtásos kerékpár. Három évvel később a kerekekre gumiabroncs került. Ez a kerékpár már egészen úgy nézett ki, mint napjaink bringái.

• Hasonlítsd össze Bence fogalmazásával!

A mai kerékpárok sokféle célból készültek. A legtöbbjükön váltó és fék is van. A váltó lehetővé teszi a gyors és az emelkedőn felfelé való hajtást. A fékek mindkét kereket fékezik, így könnyű a biciklikkel megállni.

5. Mi a furcsa az alábbi hirdetésben? Javítsd szóban!

Az eleje sérült. Kék színű. Olcsón adom! Csak a boltig szoktam menni vele. Van hozzá téli gumi! Alig futott néhány ezer kilométert. 10 évesnél több. Az ár irányár. Jó kis járgány. Maximális sebessége 130 km/óra. Cserét beszámítok! Most kapott vadonatúj motort. Négyszemélyes.

A játékleírás

Testnevelésórán sokféle csapatjátékkal megismerkedtél már. Biztosan az iskolában vagy a szabadidődben, táborokban is tanultál jó néhány játékot.

Az egyéni és társasjátékoknak is van leírásuk, amelyből megismered a szabályokat, a játék menetét.

Ebben a leckében nemcsak a játékleírás készítésének fortélyait sajátíthatod el, hanem olyan játékokról is olvashatsz, amelyekkel szüleid, nagyszüleid, sőt dédszüleid töltötték a szabadidejüket gyermekkorukban.

Ha megtetszik valamelyik, játsszátok el a barátaiddal, osztálytársaiddal!

1. Olvassátok el a következő játékleírást!

Pacás

Egy régi labdajátékot, a kidobós egyik változatát fogjátok az alábbiakban megismerni. A szabadban érdemes játszani, mert nagy terület kell hozzá.

A játékosok valamilyen kiszámolóval döntenek el, ki legyen a paca, azaz a kidobó. A paca megáll középen, és a hozzá legközelebb álló játékos feldobja a labdát, miközben a többi játékos szerteszét szalad. A paca elkapja a feldobott labdát, és megpróbál eltalálni valakit a széjjelfutó játékosok közül. Ha sikerül a dobás, az a játékos is paca lesz, akit eltalált. Ekkor az egyik játékos feldobja a labdát magasra, valamelyik paca megpróbálja elkapni. A másik paca közben futhat a többiekkel együtt. A pacák adogathatják egymásnak a labdát mindaddig, amíg elég kedvező helyzetbe kerülnek ahhoz, hogy valakit kidobjanak.

A játék addig folytatódik, míg mindenki paca nem lesz. A győztes az, akit utoljára találtak el.

- **Beszélgétek meg, milyen lépésekből áll a játékleírás!**
- **Milyen igékkel helyettesíthetnétek a dob szót?**
- **Gyűjtsétek össze a szöveg alapján az élményfüzetetekbe, mit kell feltétlenül tartalmaznia, és milyen sorrendben egy játékleírásnak!**
- **Készítsetek az általatok ismert kidobósról játékleírást!**

2. **Javasoljátok az iskola családi programjai közé a pacás játékot!**

3. **Most népi játékokról olvashattok. Közösen válasszátok ki az egyiket! Győztek meg a többi csoportot arról, hogy próbáljátok ki a szabadidőtökben!**

Diótörő

Az egyik játékosnak a dió adagolása a feladata, míg a másiké a dió feltörése. A ferdén felállított csőbe dobott diót a másik végén le kell csapni egy fakalapáccsal egy deszkadarabon vagy fatuskón. Látszólag nagyon egyszerű a feladat, de a legtöbb dió épen marad. Öt próbálkozás után helycsere következik. Az nyer, aki először tör össze diót, vagy a legtöbbet töri össze.

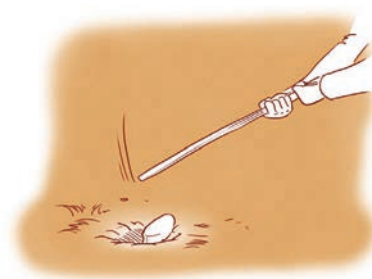
Karikázás

A hulahoppkarikát egy bot segítségével kell elgurítani egy adott pontig. Odaérve az ügyesebbek megpróbálhatnak megfordulni, és visszahajtani azt a rajthoz. Bármilyen technikát lehet alkalmazni, de csak bottal szabad a karikához érni.

Bigézés

A bige egy 10-12 cm hosszú, 2-3 cm átmérőjű keményfa darab, amelyet mindkét végén meghegyeztek. Ütője a kánfa vagy bigeütő, ami egy 60-70 cm hosszú bot.

A bigézés egy ütőfával röptető régi gyermekjáték. A bigézést megkezdő játékos egy kis, földbe ásott lyukra fekteti a bigét, majd ütőbotjával a lyukból kilöki, utána botját maga mellé fekteti. Ha ellenfele elkapta röptében a bigét, vagy a lefektetett ütőfát a bige ráhajításával eltalálta, ő lesz az ütő.

A játékosok igyekeznek a földön fekvő bigét a hegyére ütéssel felütni, majd a levegőben elütni. Lépésben számolják, hogy ki tudja a bigét messzebbre röpíteni. A bigező igyekszik egymás után minél többször játékban maradni, ezért a felütött bigét oldalütéssel el kell találnia, és minél távolabb juttatnia. Az elért lépések számát össze kell adni. Ha a játékos nem tud beleütni a bigébe, át kell adnia az ütés lehetőségét a társának. Az győz, akinek a legtöbb lépése lett a játék során.

Leírást írok

Harmadik osztályos korodban írtál állatmesét és tündérmesét, amelyekhez sablont is kaptál tőlünk. Írtál elbeszélést, amelyhez megadtuk az elkészítésének a lépéseit. Az alábbiakban a leíró fogalmazásod írásához fogunk segítséget nyújtani neked.

1. Először ki kell választanod a témát, amiről szöveget szeretnél alkotni. Ebben segíthet a tanítód, sőt a társad is. A munkafüzetekben mi is teszünk javaslatot.
2. Anyaggyűjtéskor jó, ha gondolattérképet használsz. A munkafüzetekben készítheted el.
3. A következő lépés a címadás. Ne feledkezz meg arról, milyen a jó cím! Fontos, hogy utaljon a tartalomra, érdekes, rövid és figyelemfelkeltő legyen.
4. Készítsd el a vázlatot! A tárgyalást is több részre bonthatod. Gondolj a növény- és állatleírások tagolásáról tanultakra! A vázlatodat olvasd fel a társadnak, kérd ki a véleményét! Nem kell minden javaslatát elfogadnod, hiszen te vagy a szerző!
5. Ezt követően az első szövegváltozat, a piszkozat megfogalmazása a feladatod, amin majd még változtathatsz. Írj bátran a témádról kb. 15-20 percig! Tanácsoljuk, hogy csak minden második sorba írd, így lesz hely a későbbi javításaidnak, kiegészítéseidnek.
6. Beszéljétek meg a pároddal az írásaitokat! Az a jó, ha először a fogalmazásaitok tartalmára figyeltek, és elmondjátok, mi tetszett benne. Sokat segítetek egymásnak, ha felhívjátok a másik figyelmét azokra a részekre, amelyek nem világosak, esetleg lényegtelenek. A javításokat az üres sorokba írd!

Ilyen kérdésekkel fordulhattok egymáshoz:

- Szemléletesen, jól mutattam be azt, amit be akartam mutatni?
- Megfelelő sorrendet választottam a bemutatáshoz?
- Összefüggők a mondataim? Érthetők?
- Illik a cím a szöveghez? Elégé figyelemfelkeltő?

7. A második szövegváltozatodat a társaddal való megbeszélésed alapján készítheted el. Újra írd le az egész szöveget! Ha elkészültél vele, sokat segíthet, ha halkán felolvasod magadnak. Így olyan hibákat is észrevehetsz, amelyek felett néma olvasáskor átsiklanál.

8. Mielőtt a végső (harmadik) szövegváltozatot leírod, nézd át a következő kérdések alapján a fogalmazásodat! Ha szükséges, használd a megismert javítási jeleket!

- Figyelembe vettem-e, kinek szól a szöveg?
- Megfelelően tagoltam a leíró fogalmazásomat?
- Új bekezdésbe írtam a leírásom különböző részeit?
- Minden mondat teljes gondolatot fejez ki?
- Helyes-e a mondataim szórendje?
- Nem fordul elő a fogalmazásomban felesleges szóismétlés?
- Betartottam-e a tanult helyesírási és nyelvhelyességi szabályokat?

Ha bizonytalan vagy valamelyik szó helyesírásában, nézd meg a szótárban, vagy kérj segítséget a társadtól, a tanítódtól.

9. Most már csak a fogalmazásod letisztázása van hátra. Ügyelj arra is, hogy tetszetős, jól olvasható legyen az írásod! A címet írd középre, és alatta hagyj ki egy sort! Áttekinthető lesz a munkád, ha a bekezdések jól láthatók.

Ha úgy érzed, jól sikerült a leíró fogalmazásod, és a társadnak is tetszett, arra biztatunk, önként jelentkezz, hogy felolvashasd a társaidnak az írásodat. Kérd meg az osztálytársaidat, hogy értékeljék a leírásodat a következő értékelőlapok segítségével!

ÉRTÉKELŐLAP	ÉRTÉKELŐLAP	ÉRTÉKELŐLAP	ÉRTÉKELŐLAP	ÉRTÉKELŐLAP
Érdekes, változatos a fogalmazásod.	Jól használtad a leírásról tanultakat.	Kifogástalanul építetted fel a bemutatás sorrendjét.	A mondataid választékosak, és kapcsolódnak egymáshoz.	Különösen a bevezetésed/ befejezésed tetszett.

Revised Profile
- with minor
- to & back *

A levél tartalma és formája

A kapcsolat megteremtésének és fenntartásának sokféle módja van. Ezek közé tartoznak a köszönés, a megszólítás, a bemutatkozás, a bemutatás különböző formái és a beszélgetés. Mindez történhet szóban vagy írásban. Szóban személyesen vagy telefonon kommunikálunk egymással. Írásban is gyakran kezdeményezünk vagy tartunk fenn kapcsolatot. Ebben a fejezetben ennek a legrégebbi módjával, a levéllel ismerkedünk meg.

1. Értelmezd a társaddal az alábbi közmondásokat!

A szó elszáll, az írás megmarad.

A szót elfújja a szél.

• Beszéljétek meg, szerintetek mikor és miért fontos az írásbeli kapcsolattartás!

A kapcsolatfelvétel, a kapcsolattartás egyik írásos formája a **levél**. Távol lévő személyhez, illetve intézményhez címzett írásbeli közlés. Készülhet kézírással, de számítógépen is.

A **levelezés** a levelek útján való érintkezés, kapcsolatteremtés, ismételt levélváltás.

2. Ezt a régi levelet egy magyar vitéz írta egy török főúrnak. Mi a célja vele?

Ez a levél adassék Oglu agának, Koppányba. Köszönetem és magam ajánlását, vitéz aga. Továbbá kívánám, hogy megjelensz napját, mikoron bajt tőszöl velem egy szál kardra. Tudd meg, vitéz aga, én ama Babocsai Gáspár fia vagyok, kinek fejét vetted éveknek előtte. Te vitéz vagy, ki nem dugod el arcod előlem. Ennél több levelet néked nem küldök. Ez levélhez képest adjad tudtomra, kijössz-e vagy nem, mert én apám fejéért a tied akarom, vagy a magamét is elveszejteni. Amíg ezen dolgom el nem végeztem, vitézi kenyérem böcsülettel nem ehetem. Választ várok hamarsággal. Isten tartson meg békességgel! Levelem kelt Fonódon, Szent György hava első szerdáján, a. d. [anno dacumal = a jelzett évben] 1586. Babocsai Gáspár fia.

Fekete István: A koppányi aga testamentuma

• Ki írta a levelet? Kinek címezte? Írd le a nevüket az élményfüzetedbe!

feladó

címzett

3. Olvasd el az alábbi levelet! Figyeld meg, mivel kezdődik, mit tartalmaz, és hogyan zárul!

Drága Mamám!

Nagyon sajnálom, hogy kórházba kerültél. Úgy gondoltam, örömet szerzek, ha írok neked. Képzeld el, egyedül gépeltem be a számítógépbe!

Kértem anyáékat, hogy legközelebb vigyenek magukkal, amikor meglátogatnak. Azt mondták, nem mehetek be a kórterembe, így jobb, ha itthon maradok.

Tegnap volt az iskolai karácsonyi ünnepség. Én is felléptem a műsorban. Gazdag Erzsike *Karácsony* című versét szavaltam el. Nagy tapsot kaptam. Megígértem anyáéknak, hogy gyertyagyújtáskor ezt a verset a családnak is elmondom. Nagyon szeretném, ha karácsonyra meggyógyulnál, és együtt tölthetnénk a szentestét. Akkor te is hallhatnád a szavalamat.

Jó egészséget kívánok! Sok-sok puszit küldök.

Szerető unokád: Csenge

Debrecen, 2015. december 20.

Megszólítás

Bevezetés:
a levélírás oka.

Tárgyalás:
a közlendők
megfogalmazása.

Befejezés: búcsú-
zás, elköszönés.

Aláírás

Keltezés

- Hasonlítsd össze a régi és a mai levél formáját!
- Keresd meg mindkettőben a címzettet, a feladót és a keltezést is!

A levél mindig **megszólítással** kezdődik. Bevezetésre, tárgyalásra és befejezésre tagoljuk. Az egyes részeket bekezdésekkel jelöljük. A levél végére az **aláírás** és a **keltezés** kerül.

A megszólítás mindig a levél a **címzettjének** szól. A levél végi aláírás pedig a levél írójától, a **feladótól** származik. A keltezés tartalmazza a levél keletkezésének **helyét** és **időpontját**.

4. Gyűjtsetek olyan témákat, amelyekről szívesen írnátok levelet a nagyszü-
leiteknek!

Különbség a megfogalmazások között

A 3. évfolyamos *Fogalmazás* tankönyvedben és munkafüzetedben bepillanthattál az eszkimók és gyermekeik életébe. Világhy Vilmát, a neves kutatót az eszkimók és a fókák életének tanulmányozására Grönlandra küldte az újság szerkesztősége dolgozni. Az itthon maradottakkal levélben tartja a kapcsolatot.

- 1. Figyeld meg az alábbi levél megszólításának és elbúcsúzásának hangnemét, megfogalmazásának stílusát!**

Drága Lányaim, kedves Kicsfiam!

*A messzi Grönlandról írom a leveletem. Már most nagyon hiányoztok.
Tegnap éjjel érkeztem meg. A repülőút fárasztó volt, de nem számítottam másra.
A grönlandi szállásadóm egy igazi eszkimó, aki nagyon kedves, de kissé távolságtartó.
Autóval, majd szánnal hoztak ide a reptérről. Bármennyire is meglep, a jégkunyhómban van rádió, televízió és számítógép is.
Tudom, hogy kíváncsian várjátok leveleimet, így hamarosan újra jelentkezem.
Grönland, 2016. január 12.*

*Millió puszi:
Mami*

A levélnek két alapvető formája van, a magán- és a hivatalos levél. A **magánlevél** közvetlen hangnemű, érzelemdús, kedves, egyszerű szavakkal írt levél. Általában tegező formában írják családtagnak, barátnak, közeli ismerősnek.

A megszólításban az első szón és a tulajdonneveken kívül nagybetűvel szokás kezdeni a közneveket is. A melléknevek, valamint az „és” szó mindig kisbetűs marad.

Pl.: Drága Ilonka Néni! Kedves Marika Néni és Pista Bácsi! Édes jó Anyukám!

- 2. Válogasd ki a kártyák közül, melyiket használnád a fenti levél válaszában és elbúcsúzásában! Indokold meg, miért!**

Édes...

Sokszor puszil:

Tisztelt...

Őszinte híve:

Csókol:

...Uram!

Millió csók:

Kedves...

...Anyu!

Tisztelettel:

...Hölgyem!

Üdvözlettel:

3. Ezt a levelet az előző levél írója írta aznap a főnökének. Figyeld meg a megszólítás és elbúcsúzás hangnemét, a megfogalmazás stílusát!

Szentesi Róbert főszerkesztő
Kaland és Tudás Szerkesztősége
1131 Budapest, Fóka utca 1–3.

Tárgy: A megbízás megkezdése

Tisztelt Főszerkesztő Úr!

Tegnap éjjel megérkeztem Grönlandra.

Minden a megbeszéltek szerint halad. A tudósításokat máris elkezdtem írni. Az őslakosok távolságtartása még kicsit akadályoz a munkában, de igyekszem minden tőlem telhetőt megtenni a siker érdekében. A helyi sajtóval felvettem a kapcsolatot, ők mindenben támogatnak.

Grönland, 2016. január 12.

Üdvözlettel:
Világhy Vilma

4. Hasonlítsd össze a két levélüzenetet!
- Milyen formai jegyekben azonosak?
 - Mi a különbség a megfogalmazás stílusában köztük?

A **hivatalos levél** intézmények, illetve magánszemélyek levelezése hivatalos ügyben. A hivatalos levélben általában megjelölik a **levél tárgyát**, vagyis a címét is, amiről szólni fog. A megszólításba gyakran a címzett beosztását, az aláírásba pedig a feladó teljes nevét írják.

5. Bence betartotta a tanultakat. Mi kelt mégis humoros hatást a levelében?

A IV. B osztály tanulói részére
HELYBEN

Tárgy: Ünnepi összejövétel
születésnap alkalmából

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Születésem napja alkalmából ünnepi összejövételt tartok lakóhelyemen. Megjelenésükre feltétlenül számítok!

Tisztelettel köszöntöm Önöket:
Budaházi Bence

Még egyszer a levelekről

Sok mindent megtudtál már a magánlevelek és a hivatalos levelek tartalmi és formai sajátosságairól. Bár a hagyományos levelezés egyre inkább háttérbe szorul, hiszen sok intézmény, hivatal elektronikusan is folytat levelezést az ügyfelekkel, azért a posta levélküldő és levélkézbesítő szolgáltatása sem megy még ki a divatból.

A papíralapú leveleket postán vagy postaládába dobva, borítékban lehet feladni. Többféle méretű boríték áll a levélírók rendelkezésére, attól függően, milyen méretű levélpapírra vetette a sorait, illetve mekkora terjedelemben.

1. Beszélgessetek arról, kinek szokott a családotok papíralapú levelet küldeni!
2. Figyeld meg a boríték helyes megcímzését, és olvasd el a levélküldéssel kapcsolatos jó tanácsokat!

Ügyelj arra, hogy a boríték tiszta és gyűretlen legyen! Mindig pontosan címezd meg! A feladó adatait a boríték bal felső sarkában tüntesd fel! Erre azért van szükség, hogy a küldeményedet vissza tudják kézbesíteni neked, ha nem találták meg a címzettet.

- Érdeklődj a szüleidtől vagy a postán, mitől függ, mennyibe kerül egy levél feladása!

3. Olvasd el Boglárka és Bence a településük polgármesterének írt hivatalos levelét!

Megestő Márton polgármester
Községi Önkormányzat

Tárgy: Kidőlt fa

Boldogvára, Szép u. 1.

Tisztelt Polgármester Úr!

Társaink nevében fordulunk Önhöz segítségért. Egy kidőlt fa miatt nem tudunk szánkózni a dombunkon. Kérjük, intézkedjen, hogy elszállítsák!

A szüleinél évek óta építik nekünk a szánkódombot. Délutánonként sok gyerek jár ide.

A hóvihár sok fát kidöntött, de szeretnénk, ha mihamarabb elvitetné a dombunkra dőlt fát.

Tisztelettel;

Boldogvára, 2016. 01. 17.

Budaházi Boglárka és Bence

4. Mondj véleményt a gyerekek leveléről az értékelőkártyák alapján!

ÉRTÉKELŐLAP

Jól alkalmazták a hivatalos levél tartalmáról tanultakat.

ÉRTÉKELŐLAP

Jól alkalmazták a hivatalos levél formájáról tanultakat.

ÉRTÉKELŐLAP

Levelük hangneme megfelelt a címzetthez való viszonyuknak.

ÉRTÉKELŐLAP

A levelükben egyértelműen, tárgyilagosan fogalmaztak.

ÉRTÉKELŐLAP

Illett az elköszönés a megszólításhoz.

Levelt írok

Reméljük, jól sikerült a leíró fogalmazásod, amelynek megírásához segítséget nyújtottunk neked.

Most a levélírás lépésein haladhatsz végig velünk. A társad segítségét viszont most nem veheted igénybe. Nem beszélheted meg vele, kinek, miről szeretnél írni. Gondolj a levéltitokra! A tanítód ezalól persze kivétel, hiszen másképpen nem tudja értékelni a szövegalkotásodat, nem tud ellátni jó tanácsokkal.

1. Először el kell döntened, hogy hivatalos levelet vagy magánlevelet szeretnél-e írni.
2. Miután eldöntötted a leveled fajtáját, idézd fel magadban, amit a tartalmi és formai sajátosságairól tanultál.
3. Válaszd ki a címzettet, azaz akinek a levelet írod! Valóságos személy legyen, hiszen a levelet úgy kell megfogalmaznod, hogy el is küldhesd neki!
4. Gondolkozz el azon, mi lesz a leveled témája! A munkafüzetedbe fel is sorolhatsz majd néhányat, hogy könnyebben tudj dönteni.
5. Ezt követően készítsd el a leveled piszkozatát, amin még változtathatsz, javíthatsz. Írj bátran a témá(i)dról kb. 15-20 percig! Most is azt tanácsoljuk, csak minden második sort használd, így lesz hely a későbbi javításaidnak, kiegészítéseidnek, pontosításaidnak.
6. Olvasd el a leveledet, és ha szükséges, javítsd a következő szempontoknak megfelelően! A javításaidat az üresen hagyott sorokban végezd el!

- A levél címzettje számára érthetően fogalmaztad meg a mondandódat?
- Középre írtad-e a megszólítást, és kihagytál-e alatta egy sort?
- Illik-e a megszólításhoz az elköszönés és az aláírás?
- Jól tagoltad a leveledet bevezetésre, tárgyalásra, befejezésre?
- Nem feledkeztél el a bekezdésekről?
- Megfelel-e a leveled hangneme a címzethez való viszonyodnak?
- A megfelelő hangnemhez illők-e a kifejezéseid?
- Kerülted a felesleges szóismétléseket?
- Világosan, egyértelműen fogalmaztál?

7. A második levélváltozatként újra írd le az egész szöveget! Ha elkészültél vele, sokat segíthet, ha halkán felolvasod magadnak. Olyan hibákat is észrevehetsz, amelyek felett néma olvasáskor átsiklanál.

8. Mielőtt a leveled végső, elküldésre váró változatát tollal leírod, nézd át a következő kérdések alapján a második, ceruzával írt levélváltozatodat! Ha szükséges, használd a megismert javítási jeleket!

- Figyelembe vettem, kinek szól a levél?
- Helyesen írtam a megszólítást?
- Minden szó, kifejezés illik a levél hangneméhez?
- Megfelelően tagoltam a levelet?
- Új bekezdésbe írtam a levelem különböző részeit?
- Nem feledkeztem el a keltezésről?
- Betartottam a tanult helyesírási és nyelvhelyességi szabályokat?

Ha bizonytalan vagy valamelyik szó helyesírásában, nézd meg a szótárban, vagy kérj segítséget a társadtól, a tanítódtól.

9. A fogalmazásod letisztázásakor ügyelj arra is, hogy tetszetős, jól olvasható legyen az írásod! Ezzel a tiszteletedet fejezed ki az iránt, akinek a levelet írod.

10. Címezd meg a magaddal hozott borítékot! Ne csak a címzett nevét és címét írd le nagyon pontosan, jól olvashatóan, hanem a tiédet is, a feladóét.

11. Ha a tanítód elolvasta a leveledet, és azt javasolja – akár javítás után –, bátran add fel a címzettnek postán. Biztosan örülni fog neki, és válaszolni is fog rá!

ÉRTÉKELŐLAP

Jól használtad a levélről tanultakat.

ÉRTÉKELŐLAP

Figyelembe vetted, kinek szól a leveled.

ÉRTÉKELŐLAP

Leveled hangneme megfelel a címzethez való viszonyodnak.

ÉRTÉKELŐLAP

Világosan, egyértelműen fogalmaztál.

ÉRTÉKELŐLAP

Kerülted a felesleges szóismétléseket.

ÍGY ÍRUNK MA

IV. ÍGY ÍRUNK MA

Röviden és jól

Korunk egyik kommunikációs formája az SMS. Az SMS az angol Short Message Service [sót meszidzs szövisz] kifejezés rövidítése, magyarul: rövid üzenet szolgáltatás. A mobiltelefonon használt SMS gyors és rövid üzenetváltásra alkalmas. Jellemzője a rövidítések és a **hangulatjelek** használata.

1. Értelmezd az alábbi SMS-t mindhárom hangulatjellel! Olvasd is fel!

Lehet, h. nem jönnek át, holnap havazó!

• Miért van sokszor szükség hangulatjelekre a rövid írásbeli közlésben?

Ne feledkezz meg arról, hogy ami az SMS-ben elégséges közlés, az az egyéb írásbeli szövegben furcsa, érthetetlen vagy akár helytelen is lehet. Törekedj a helyes nyelvhasználatra, és ügyelj rá, kinek szól az üzeneted!

2. Figyeld meg a képeket! Mondd el, mi történik rajtuk, mi minden változott!

Régen a táviratban minden egyes szóért külön kellett fizetni. Már csak ezért is volt szűkszavú, lényegre törő az üzenet benne. Csak nagybetűket használtak. A pont helyett azt írták: STOP. Ékezet helyett megkettőzték a hosszú magánhangzót jelölő betűt, a pontot pedig le hagyták ott is, ahol szükséges lett volna.

2. Fejtsétek meg a távirat üzenetét! Írjátok le az élményfüzetetekbe!

TANIITOO NEENI STOP IGAZAD VOLT A ZSEBOORAAVAL STOP IS STOP
SZERETLEK STOP HIANYZIK AZ ISKOLA STOP MEG A GYEREKEK STOP TE IS STOP
TUDOM HOGY NEM HARAGSZOL STOP PIPPI

- **Ki küldte kinek a táviratot? Melyik műből ismerősek számotokra?**
- **Mennyit fizetett a feladó a táviratért, ha egy szó 8 Ft-ba került? Fejben számoljatok!**

3. Olvassátok el az SMS-t!

- **Beszélgétek meg, a gyorsaságon kívül mi lehet még az oka a rövidítésnek!**
- **Mondjátok el az álláspontotokat a többieknek!**

4. Érdekes elolvasnod a következő szöveget.

Tudósok szerint a mobiltelefon és a számítógép túl hosszú ideig tartó használata, így a tartós SMS-ezés is ártalmas lehet a szemünkre és a gerincoszlopunkra. A gerincünk túlzott terhelése attól függ, milyen szögben hajtjuk rá a fejünket a billentyűzetre vagy a képernyőre.

Minél inkább lehajtott a fejünk és görnyedt a testtartásunk, annál nagyobb megterhelésnek tesszük ki a gerincünket, ülve is, és állva is. Ezt úgy lehet elképzelni, mintha egy hétéves gyerek csimpaszkodna közben végig a nyakunkba. Ez a fokozott igénybevétel a későbbiekben nyakfájást és súlyos gerincproblémákat is okozhat.

Már azzal is jelentősen csökkenthetjük a gerinc és a nyak bántalmait, ha egyenes háttal állunk vagy ülünk, a fejünket függőlegesen tartjuk, és persze törekszünk a minél kevesebb indokolatlan telefonhasználatra.

- **Adj tanácsot a rajzon SMS-ező lánynak a szöveg alapján!**
- **Milyen összefüggés van a mobiltelefon használata és a fájdalmas gerincproblémák között?**

E-mail

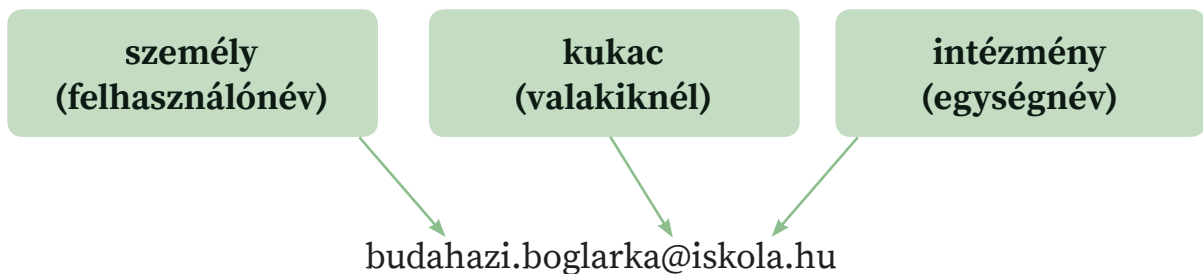
Az **e-mail** [ímél] elnevezés az angol electronic mail [ilektronik méil] kifejezésből származik. Magyarul hívják elektronikus postának, villámpostának, játékosan Emilnek, de drótpostaként is emlegetik. Az írás és továbbítás teljes egészében elektronikus úton történik. Szinte kivétel nélkül az internetet, ezt az egész világra kiterjedő számítógépes hálózatot használják közvetítőnek.

**1. Melyik magyar elnevezése tetszik az e-mail szónak?
Indokold meg a választásodat!**

2. Olvasd el az e-mail-címről szóló szöveget!

A kukac jelével ma, a számítógép korában az elektronikus levél címében találkozhatunk: @. A jel magyarul ezt jelenti: '-nál, -nél'. Minden számítógépet használó személynek, azaz felhasználónak lehet saját e-mail-címe. Ez olyasmi a számítógépen, mint a valóságban a lakcíme, postacíme valakinek. A e-mail-cím elején a felhasználó neve van, a kukac után pedig a nagyobb egység neve áll, amelyhez valamilyen értelemben tartozik (pl. szervezet, intézmény). Az e-mail-cím általában nem tartalmaz nagybetűt és ékezetes betűt sem.

3. Mutasd be Boglárka e-mail-címének részeit az ábra alapján!

Az internetes e-mail-üzenetek két fő részből állnak:

Fejléc: a **feladó** (a küldő neve, címe), a **címzett** (a fogadó neve, címe), a levél **tárgya** (az üzenet rövid tartalma), felül egyéb információk, lehetőségek.

Törzs: maga a levél, az elején **megszólítással**, a végén **aláírással**.

Aki e-mailt kap, látja a levél kézbesítésének **dátumát**. Aki levelet küld, látja a küldés időpontját. Az e-mailben minden ott van, ami a hagyományos levelek formai követelménye is.

4. Figyeljete meg egy monitorról készített fotót! Melyek az e-mail fejlécének információi?

Kedves negyedikes Gyerekek!

Az e-mailezésnek is vannak illemszabályai, amelyeknek a gyűjteménye a **netikett**.

Néhány netikettszabály:

Ne használjatok az üzenetekben csupa nagybetűt, mert az olyan, mintha ORDIBÁLNÁTOK!

Ha olyan helyre írtok, ahol nem ismeritek a címzett nevét (pl.: egy internetes verseny esetében), akkor megszólítás helyett használjatok köszönést: Jó napot kívánok!

Takarékosan bánjatok a hangulatjelekkel! 😊

Ügyeljete a helyesírásra!

Válaszoljatek azonnal az e-mailre, ha más nem, csak annyit: *Az e-mailt megkaptam. Hamarosan válaszolok.*

Az üzenet végén köszönjete el, és mindig írjatek alá!

Szeretettel üdvözöllek benneteket:

Széplaki Erzsébet, Csöpi néni

- **Beszélgjete meg, miről szól az üzenet!**
- **Fogalmazzjatek át szóban úgy a jó tanácsokat, hogy felnőttnek szóljanak!**

5. Hasonlítsd össze az elektronikus levelet a hagyományossal! Mit tapasztalsz?

Egy kis helyesírás

E-mail, e-mailen, e-mailezés: az e-mail szótó kötőjelet tartalmaz, a toldalékokat kötőjel nélkül kapcsoljuk hozzá.

E-mail-cím, e-mail-kapcsolat: két kötőjellel írandók az új helyesírási szabályzat szerint.

Egyéb elektronikus üzenetek

A mobiltelefonok manapság már nem csak telefonálásra és SMS-küldésre használhatók. Napjainkban egyre népszerűbbek az azonnali üzenetküldő szolgáltatások, amelyek mind okostelefonon, mind számítógépen használhatók. Ezek javarészt nemcsak szövegküldésre (írásos csevegésre, csetelésre) alkalmasak, hanem képek, videók, hangüzenetek küldését is lehetővé teszik. Némelyikükkel pedig videobeszélgetést is folytathatunk.

1. Beszéljétek meg, hogy ti melyik csetelőprogramot használjátok, és miért!
• Mik az előnyei és mik a hátrányai az üzenetküldő alkalmazásoknak?

2. Beszélj meg a társaddal, mit jelentenek az alábbi ikonok, jelek!

• Az ismeretlen ikonoknak nézzetek utána az interneten!

3. Játsszunk!

Írjátok fel az olvasókönyvetekből egy általatok kiválasztott olvasmány szereplőinek nevét egy-egy cédulára, illetve egy-egy fordulatot, eseményt! Tegyétek külön-külön dobozkába a neveket és eseményeket tartalmazó cédulákat, majd húzzatok egyet-egyét! Lépjetek szerepbe! Cseteljétek egyet a nevükben! Fogalmazzatok meg rövid szöveges üzenetváltást a kihúzott cédulák szerint!

Halló! Géza atyám?

4. Nézzétek meg a képeket! Osszátok fel a szómagyarázatokat egymás között!

web Szövedék, háló(zat). A szó az ismert betűszó, a www utolsó tagja. A www rövidítéseként a web, a „háló” magyarul világhálót jelent. A világháló az interneten működő, egymással összekötött dokumentumok hálózata, rendszere. Ezt a rendszert internetes böngészőprogram (böngésző, kereső) segítségével lehet elérni, amely képes megjeleníteni az egyes oldalakat, dokumentumokat, például a weboldalakat.

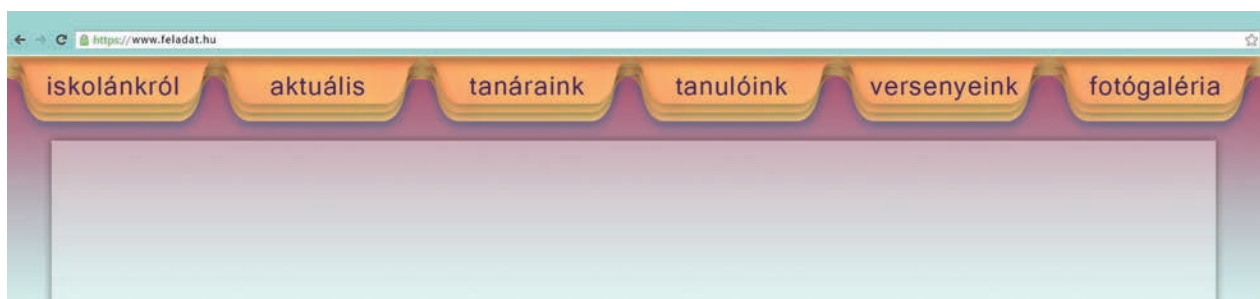
internet Világszerte összekötött számítógépek hálózata, rendszere. Az internet egymástól független hálózatokat is képes összekötni, az adatokat oda és vissza közvetíteni, megosztani. Ilyen az elektronikus posta (e-mail) vagy a web. Ezért hívják hálózatok hálózatának is.

honlap Azonos internetes cím alá tartozó oldalak gyűjteménye. A honlap oldalait, amelyeken szöveget, képet, filmet és zenét is meg lehet jeleníteni, weblapoknak, weboldalaknak is hívják.

- Mondjátok el, mit tudtatok meg a szómagyarázatokból!
- Melyik kép melyik szónak felel meg? Vitassátok meg!

5. Figyeljétek meg az alábbi honlaprészletet! Milyen információk kerülnek az egyes részletek mögé?

AZ INFORMÁCIÓKÖZLÉS EGYÉB MÓDJAI

Az értesítés

Biztosan előfordult már, hogy a postaládátokból te vetted ki a postásokat értesítőjét, amit azért hagyott ott, mert senkit sem talált otthon. Így értesítette a címzettet arról, hogy küldeménye érkezett.

1. Figyeld meg, milyen fontos információkat tartalmaz a postai értesítés!

ÉRTESÍTÉS KÜLDEMÉNY ÉRKEZÉSÉRŐL

Magyar Posta

Tisztelt Kiss László! (címzett neve)
 Az Ön Onás utca 33/A (címe)
Szabó Péter (feladótól)
22 1000 282 138 3472 azonosítószámú

levélküldemény postacsomag utalvány küldemény érkezett. nagyalakú

A küldemény átvehető az alábbi postán (posta neve, címe, telefonszám, átvehető -tól -ig):
 A küldemény saját kézbe/címzett kezébe szel.

Kézbetűsorfizetendő: Ft.

Értesítés időpontja:
 2018. év 3. hó 25. nap 9:40 óra/perc
 Kézbetűsor száma: 5360
 neve: Tatárca

Kérésére a küldeményt díj ellenében ismételtén házhoz visszük, ha a keretben, a posta adatai között megjelölt telefonszámon erre vonatkozó igényét bejelenti.

A küldeményt átvehető az értesítés keltét követő munkanaptól számított 5 10 munkanapon belül, nyugellátási utalványt a tárgyhat követő hónap 5-ig, amennyiben az nem munkanap, a következő munkanapig. Az átvételre jogosultak köréről, továbbá az átvételi jogosultság és a személyazonosság igazolásának módjáról a Postai szolgáltatások ÁSZF-ből – utalvány esetében a Pénzforgalmi ÁSZF-ből –, valamint a www.posta.hu oldalon tájékozódhat. A határidőn belül át nem vett küldemény a feladónak „nem kereste” jelzéssel visszaküldésre kerül. A postacsomag kézbetűsorát ismételtén megkísérelm: 201..... év hó nap óra között.

- Milyen küldeménye érkezett a címzettnek?
- Hol veheti át?
- Hány napig mehet a küldeményéért a címzett?
- Hogyan lehet azonosítani a küldeményt?

2. Érdeklődj a szüleidtől vagy a postán, mi a teendő olyankor, ha a címzett nem tudja átvenni a számára fontos postai küldeményét!

3. Olvassátok el a következő értesítést!

KEDVES BETEGEIM!

Tájékoztatom Önöket, hogy 2016. március 1-jétől március 15-éig szabadságon leszek.

Helyettesítő orvos: dr. Kelemen Éva
 A telefonomat hozzá átirányítottam.

A rendelési idő változatlan.

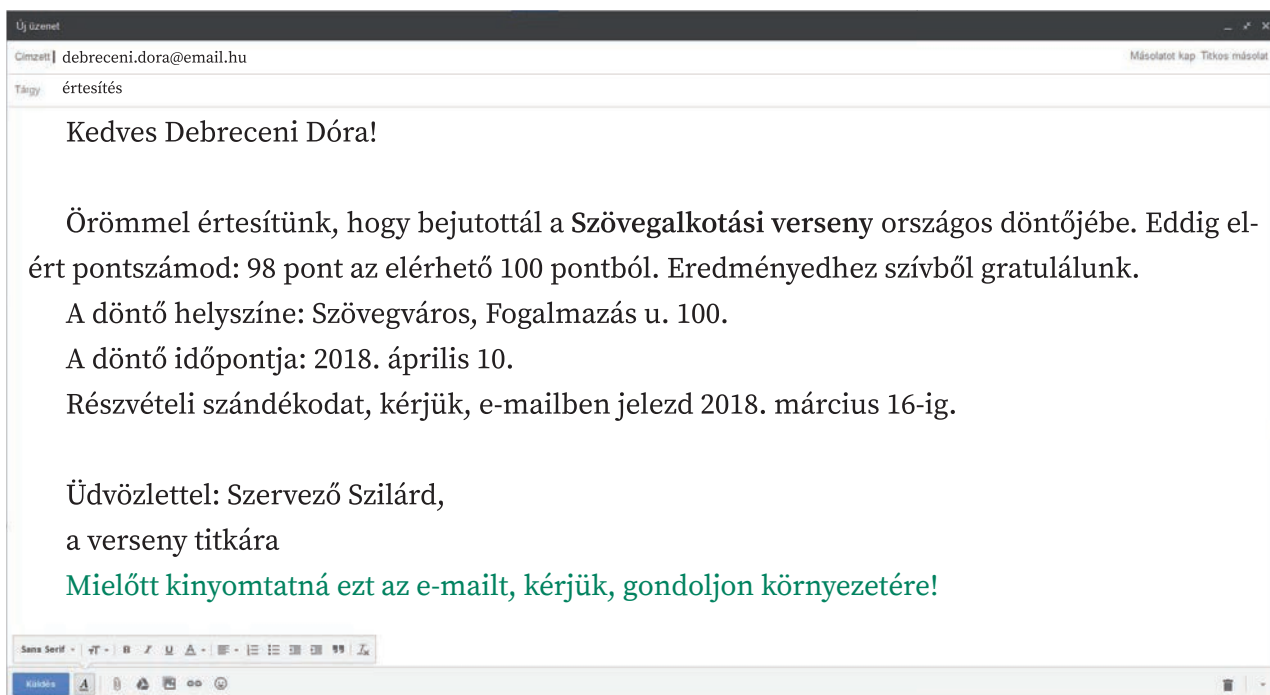
Dr. Bán Izabella
 háziorvos

Pirosd, 2016. február 15.

- Beszéljétek meg, milyen tanult műfajhoz hasonlít az értesítés formája! Bizonyítsátok be az állításotokat!
- Milyen viszony lehet az orvos és a betegek között? Indokoljatok is!
- Soroljátok fel néhány módot, ahogyan az orvos eljuttathatta a betegekhez az értesítést!
- Melyik szerintetek a legeredményesebb?

Az **értesítés** olyan, gyakran levél formájában küldött írásbeli közlés, amelyben egy konkrét, néven nevezett személyt vagy szervezetet tájékoztatnak valamilyen megtörtént vagy bekövetkező eseményről.

4. Olvassátok el a következő értesítést!

- Beszéljétek meg, mi a megtörtént, illetve a várható esemény!
- Értelmezzétek a zöld színnel írt mondatot!

5. Kit miről értesítenétek a fotók alapján? Beszéljétek meg!

6. Írj rövid értesítést valamelyik fotóról az élményfüzetedbe!

A meghívó

Biztosan voltál már barátnőd, barátod születésnapjára, családdal esküvőn, keresztelőn. Ezek az események csak úgy tudtak részt venni, ha előtte meghívtak rá.

A meghívás történhet:

- szóban: személyesen vagy telefonon,
- írásban: levélben vagy meghívóval.

A **meghívó** a meghívás széles körben használt, általánosan elfogadott eszköze. Nagyon sokféle lehet a meghívó: vicces, kedves, színes, rajzos, barátságos vagy éppen kimért, szűkszavú, hivatalos. Vannak azonban kötelező tartalmi elemei. Tartalmaznia kell a meghívással kapcsolatos minden szükséges információt.

1. Figyeld meg, mi mindent kell tartalmaznia a meghívónak!

Szerepeljen a Meghívó szó!

A meghívott neve

Az esemény megnevezése

Az esemény időpontja

Az esemény helyszíne

A meghívó neve

Visszajelzés kérése

MEGHÍVÓ

Kedves Csenge!

Szeretettel meghívlak a születésnapomra,
2016. március 12-én 14 órára.
Helyszín: Bóbita Játsszóház,
Szivárvány u. 17.

Örölnék, ha te is velem ünnepeled.
Nagyon várlak: Erika

Kérlek, jelezz vissza anyukám
telefonszámán.
+36-77 333-6633

A meghívót legalább két héttel az esemény, rendezvény időpontja előtt kell eljuttatnod a meghívottakhoz.

Ha meghívót kapsz, 1-2 napon belül illik válaszolnod. Ha valami miatt nem tudsz elmenni, le kell mondanod a meghívást.

2. Olvasd el a következő meghívások szövegét! Melyiket milyen úton küldhették? Segítenek a fotók.

Örömmel tudatjuk, hogy örök hűséget esküszünk egymásnak!
Ez alkalomból szeretettel várjuk Önt és kedves családját 2016. szeptember 5-én 16 órakor a Szent Péter-plébánián. Budapest, Szent Péter tér 1.
Kiss Margit és Németh Zoltán
Táviratcím: Németh Zoltán, Szentendre, Duna-korzó 99.

Tisztelt Ügyfelünk!
Szeretettel várjuk Önt a 2015. szeptember 4-én 10 órakor kezdődő szakmai napunkra és az azt követő fogadásra!
Helyszín: Hópihe Szálloda, Budapest, Jégvirág utca 32–34.
Kovács Tódor,
a Klímavarázs Kft. ügyvezető igazgatója www.klimavarazs.hu

Hp ráérsz? Du. Lmehtnénk a * moziba! Írj vissza! 😊

Szia! De jó, hogy látlak! Nincs kedved eljönni velem az Állatkertbe? Zsiráfbébi született. Olyan jó lenne holnap megnézni!

- Melyik szöveg tér el a szabályos meghívó szövegétől? Mi lehet ennek az oka?
- Válasszátok ki a szóbeli meghívást! A meghívott udvariasan utasítsa vissza! Adjátok elő a jelenetet!

A hír

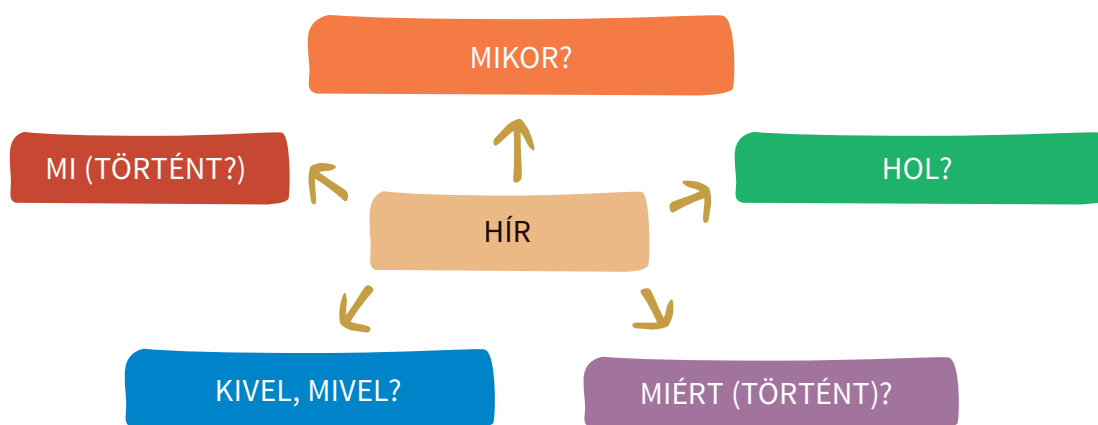
A következő mondatok biztosan ismerősek számodra az olvasókönyvedből: „A bécsi forradalom hírére március 15-én szavalta el a Pilvax kávéházban. [...] A Pesti Hírlapot, az első modern magyar nyelvű újságot – amelynek alapító szerkesztője Kossuth Lajos volt – is ez a nyomda jelentette meg.”

A hír szavunk szókincsünk régi eleme. Jelentése újság, újdonság. S valóban, ha valami új születik vagy keletkezik, vagy jön létre, az már lehet hír.

1. Figyeljétek meg a következő szöveget és ábrát, amelyből megtudhatjátok, milyen kérdésekre kell választ adnia a jó hírnek!

Igazságos **döntetlen született** a gallai **Petőfi Sándor Általános Iskola** hagyományos **Tanár-Diák futballmérkőzésén** a **március 20-i sportnapon**. A **sportszerűen** lezajlott összecsapás **3 : 3-as** végeredménnyel zárult.

- Sorold fel emlékezetből, milyen kérdésekre kell választ adnia a jó hírnek!

A **hír** ellenőrzött, hiteles forrásból származó **értesülés, üzenet, közlemény**, amely a nyomtatott sajtóban, televízióban, az interneten vagy szóban terjed. Rövid, tömör, tényszerű, tárgyilagos, érzelemmentes, véleményt nem tartalmazó összefoglalója egy olyan eseménynek, történésnek, cselekedetnek, amely sok embert érint.

Egy jól megírt hírben egyetlen felesleges szó nincs. Ez azt jelenti, hogy bármely szó kihagyása értelmetlenné tenné a hírt.

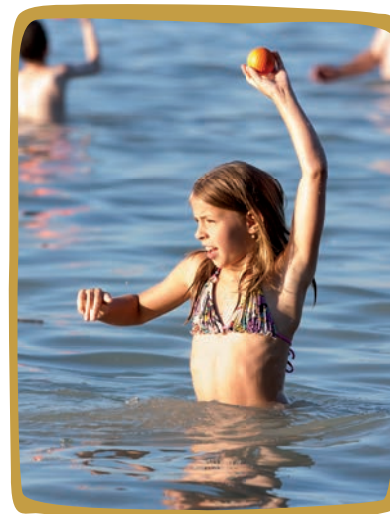
2. Olvassátok el az alábbi, azonos című két hírt!

ISKOLÁNK SIKERES PÁLYÁZATA

1. Nyertünk pénzt nyári táborozásra. 82-en mehetünk 10 napra Zánkára.

2. Iskolánk ismét sikerrel pályázott, így a pályázat keretében hatalmas összeget, 9 000 000 Ft-ot nyert. Ezt az összeget tanulóink balatoni táboroztatására fordítjuk, mert erre pályáztunk. Az idei nyáron – iskolánk történetében először – iskolánk 82 diákja tölthet el teljesen ingyenesen 10 felejthetetlen napot a Balaton-parti Zánkán.

- Mi a hasonlóság és a különbség a két hír tartalma és formája között?
- Készítsetek új hírt a két fenti hír jó megoldásainak felhasználásával!

3. Melyik kártya melyik fotóhoz illik? Vitassátok meg!

MIKOR?

HOL?

MIÉRT (TÖRTÉNT)?

KIVEL, MIVEL?

MI (TÖRTÉNT)?

- Melyik kártyához nem találtál fotót? Szerinted miért?

4. Készítsetek csoportban hírt a képek és a kártyák segítségével! Írjátok le az élményfüzetetekbe!

A hirdetés

Amióta világ a világ, az ember vágya az, hogy hírt adjon valamiről az összes többi ember számára. Ennek talán a legrégebbi formája a hirdetés.

A **hirdetés** célja, hogy alkotója, feladója egy fontos dolgot ne csak egy szűk körű közösség számára adjon hírül, hanem a lehető legtöbb ember **tudomására hozzon**.

A hirdetések számtalan fajtája közé tartozik többek között a vásárlásra ösztönző **reklám**, a közérdekű közlést tartalmazó **hirdetmény**, amely például valamilyen eseményre vagy lehetőségre hívja fel a figyelmet, és a változatos céllal készített **apróhirdetés** is.

1. Nézd meg a régi cégereket! Vajon mit reklámoznak?

2. Olvasd el a reklám szövegét a keretben a bal oldalon! Miről szólhat?

VILLOGJ, LEHELJ, MOSOLYOGJ
egész nap bátran!

A te fogaid. A te márkád.

sportolj

tornaterem

délután

gyere

ingyen

- **Figyeljétek meg a fotókat és a kártyákat a jobb oldalon! Készítsetek rövid, vonzó, csattanós reklámot a segítségükkel a lányok és a fiúk számára!**

Miközben sétálsz az utcán, televíziót nézel, rádiót hallgatsz, belelapozol az újságokba, mindenütt reklámok vesznek körül, még az interneten is. A **reklám** a hirdetés egyik fajtája. Célja: sokakat **meggyőzni**, illetve ismételten **vonzóvá tenni** valamit. A reklám legtöbbször egy bizonyos áru megvételére, illetve szolgáltatás igénybevételére ösztönöz. A reklám üzenete a vásárlóhoz, fogyasztóhoz ez: Vedd meg ezt! Válaszd ezt!

Az **apróhirdetés** a reklám, a hirdetés egyik **rövid, tömör** fajtája. Témája, tartalma vegyes: feladói tárgyakat, járművet vagy lakást adnak-vesznek, munkát, állást kínálnak-keresnek, házasságot hirdetnek. Korábban az apróhirdetések elsősorban a nyomtatott újságokban jelentek meg. Napjainkban az internet apróhirdetési oldalai a keresettek. Nagy előnyük, hogy a hirdetéseket a megfelelő kulcsszavak alapján kereshetjük.

3. Olvasd el a Czukás István Keménykalap és krumpliorr című regényéből való hirdetéseket! Szerinted melyik szólít meg több embert?

Görög teknősöket veszek nagyon magas áron! Értesítést levélben kérek!
Bagaméri fagyaltárus kisiparos, Lúd utca 100.

FIGYELEM! FIGYELEM!

MEGÉRKEZETT A HÖRÖMPŐCIRKUSZ!

SZÜNETBEN VADÁLLATOK!

VILÁGSZÁMOK!
CSAK MA ESTE!

BÜFÉ!

FANTASZTIKUS LÁTNIVALÓK!

JEGYEK A HELYSZÍNEEN VÁLTHATÓK:
TÉGLA U. 24. SZÁM.

SENZÁCIÓ! SENZÁCIÓ! SENZÁCIÓ!

Hogyan fogalmazz meg egy jó apróhirdetést?

Röviden, tömören írd! Ne használj bonyolult mondatokat, legyél lényegre törő!
Tartsd be a magyar helyesírás szabályait! Ne írd csupa nagybetűvel!

4. Kik adhatták fel a következő hirdetéseket? Találj ki hasonlót!

Fészkemben idegen tojást találtam. Akinek hiányzik, a Kék-szirt 4. fészkében átveheti. Jelige: kakukk.

Téli álomhoz kényelmes, biztonságos odút keresek! Jelige: Szusszanjunk egyet!

Velős csontomat kisebb adag levesthúsra cserélném. Jelige: Vakkantásod kincset ér.

A JELLEMZÉS

BARÁTSÁGOS
SZORGALMAS
TISZTELETTUDÓ
UDVARIAS

GOROMBA
LUSTA
ROSSZ
GONOSZ
KEDVES

BARÁTSÁGOS
SZORGALMAS
TISZTELETTUDÓ
UDVARIAS

GOROMBA
LUSTA
ROSSZ
GONOSZ
KEDVES

VI. A JELLEMZÉS

Jellemezzünk!

A **jellemzés** egy valós vagy kitalált személynek nemcsak a **külső**, testi, hanem a **belső**, lelki **tulajdonságait** is bemutatja. Ha jellemzést készítesz valakiről, te magad, közvetlenül is mondatokba foglalhatod a külső és belső tulajdonságait. Azzal is jellemezheted a kiválasztott személyt, hogy őt beszélteted magáról, esetleg mások beszélnek róla, vagy a gondolatai, tettei, cselekedetei árulják el a belső tulajdonságait.

1. Olvassátok el a jellemzést Mátyás király feleségéről, Beatrixról!

Szép homloka, ívelt szemöldöke, pirospozsgás arca, derűs szeme, szabályos orra és gyönyörű ajka úgy megnövelte ritka szépségét, hogy aki látta, annak Vénusz, a szerelem istennője jutott az eszébe.

Kora legbölcsebb asszonyának tartották. Beatrixot érdekelték a tudományok, és szerette a művelt tudósokat. Rajongott a művészetekért. Művelt volt, sokat olvasott és tanult. Társaságban ékesszólóan fejezte ki a gondolatait, érzéseit. Akár beszélt, akár cselekedett, valami különös kedvesség áradt belőle. Nemcsak a királynői méltóságával járó kötelességeit teljesítette maradéktalanul, hanem háziasszonyi teendőit is.

Beatrix szépsége és szellemessége annyira meghódította Mátyás királyt, hogy mindig a felesége közelében akart lenni.

- **Beszélgétek meg, milyen külső tulajdonságai miatt csodálták Mátyás király feleségét!**
- **Gyűjtsétek össze, mivel indokolta a jellemzés írója, hogy Beatrixot a kor legbölcsebb asszonyának tartották!**

A tulajdonságok közlése, felsorolása még nem jellemzés. Jellemzéskor – különösen a belső tulajdonságok számbavételekor – bizonyító példákat (mondjuk a személyre jellemző cselekedeteket) is kell írnod. Ehhez viszont – főleg, ha hősök jellemzése a feladatod – szükséged van a mese vagy a regény cselekményének ismeretére is. A külső tulajdonságokat nem kell indokolnod, hiszen azok szemmel láthatók, mint amikor leírást készítettél.

2. Melyik uralkodónkról szólnak az alábbi részletek? Indokoljátok meg a választokat!

Jóval a halála után születtek azok a történetek, amelyekből a népszerű és igazságos uralkodót megismerhetjük. [...] keménykezű és keményfejű volt, mivel tudta, hogy az országnak mi a valódi érdeke a török veszély idején. A főurak ezért gyakran fel is lázadtak ellene. A nép fiaiból hadsereget szervezett, és adót is szedett, a nép nemtetszése ellenére. Csak később jöttek rá az elégedetlenkedők, hogy milyen jó uralkodó is volt.

Életében mind az egész ország reá kiált vala [...], hogy igen kevély, nagyravágyó, hirtelen haragú és felette igen telhetetlen volna. De mihelyt meghala, minden ember ottan dicsérni kezdé őt, mert mindjárt kezdé bomlani a békesség az országba.

- **Mondd el, milyen belső tulajdonságairól olvastál az uralkodónak!**

3. Figyeljétek meg a Mátyás királyról készült korabeli ábrázolásokat!

- **Alkossatok szóban leírást az arcáról és a vonásairól!**
- **Válogathattok a felsorolt melléknevek közül.**

arc: ovális, kerek, szögletes, hosszúkás; **szemöldök:** kerek, ívelt, lapos; **szem:** kerek, apró, nagy, ovális, mandulavágású, hosszúkás; **orr:** hosszú, keskeny, hegyes, tömpe, görbe, hajlott; **ajkak:** vékony, telt, szépen formált, felfelé ívelő, lefelé ívelő; **áll:** telt, kerek, hosszú, hegyes, széles, lapos, szögletes; **nyak:** hosszú, rövid, vastag

4. Jellemezd egy osztálytársadat valamelyik nemes, jó cselekedetét felidézve pár mondatban, szóban!

Anyaggyűjtés a jellemzéshez

A jellemzés az elbeszéléshez és a leíráshoz hasonlóan egy szövegalkotási folyamat. A személy kiválasztása után ugyanúgy anyagot kell gyűjtened jellemzés alkotásához, ahogyan azt az elbeszélésed, illetve a leírás megfogalmazásakor tetted. A szövegalkotásnak ebben a fázisában is használhatod a már ismert anyaggyűjtési módokat: az olvasást, a tapasztalataidat, az emlékezetedet és a képzeletedet. Egyszerre akár többet is.

1. **Olvassátok el a következő jellemzésrészleteket! Állapítsátok meg, milyen anyaggyűjtési módot vagy módokat használtak a fogalmazó gyerekek!**

Toldi Miklós könnyen megpörtödött, és előfordult, hogy teljesen alaptalanul. Honnan tudhatta volna Laczfi nádor, amikor megkérdezte, merre van Buda, hogy ő nem paraszt? Ahelyett, hogy elmondta volna, ki ő valójában, csak füstölgött magában. Így aztán Laczfinak nem volt lehetősége elnézést kérnie Miklóstól.

Toldi Miklós hatalmas termetű, nagyon izmos legény volt. Ezt az is bizonyítja, hogy könnyedén felemelt egy legalább háromméteres, karvastagságú rudat, és kinyújtott kézzel mutatta az utat Buda felé. Szerintem minden katona szájatva nézte, bár ezt a mutatványt én kérédernek tartom.

Néhány éve nyáron anyáékkal elmentünk a vízegrádi Toldi-versenyre. A győztes egy igazi óriás volt. Csak úgy dagadtak az izmai, amikor a hatalmas rudat a kinyújtott kezében tartotta. Most is csodálom az erejét és a kitartását.

Miklós magas termetű, izmos legény. Hosszúkarú arca gyakran elvörösödik a haragtól. Szépen ivelt szemöldöke alatt mandulavágású szeme gyakran karikás a fáradtságtól. Nagyon sokat dolgozik. Hosszú orra alatt még alig látszik a bajusza.

2. Folytassátok szóban az utolsó fogalmazásrészletet! Milyenek képzelitek Toldi Miklóst?

• Melyik jellemzésrészlet alapul személyes élményen? Hogyan lehetséges ez?

3. Játsszátok el az Ilyen vagyok! játékot!

Minden játékos kap egy papírlapocskát. Írj fel a lapodra öt, rád leginkább jellemző tulajdonságot! Ezek közül csak kettő lehet külső tulajdonság. A lapot írd alá, majd hajtsd össze! Az összehajtott lapokat tegyétek egy kalapba! Ezután a kalap körbejár. Az első játékos kihúz belőle egy lapot. Az Ilyen vagyok! mondat után a lapról felolvassa a tulajdonságokat, természetesen név nélkül. A többieknek ki kell találniuk, kire jellemzőek a felolvasott tulajdonságok. Mindenki győztes, akit kitalálnak a társai, hiszen jól ismeri önmagát, és a társai is őt.

A jellemzési módok

Egy valós vagy kitalált személyt sokféle módon jellemezheted. Választhatod a **jellemzési módok** közül a közvetlen jellemzést, amikor közvetlenül mutatod be a kiválasztott személy külső és belső tulajdonságait. Természetesen ügyelned kell arra, hogy ne leltárszerű felsorolás legyen. A közvetlen jellemzésre nagyon szép példa a tankönyved 48. oldalán olvasott, Beatrix királynéről szóló szöveg. A jellemzés írója nemcsak Mátyás király feleségének szépségét mutatta be számodra, hanem megismerhetted a királyné műveltségét, olvasottságát, kedvességét, valamint uralkodónői és háziasszonyi rátermettségét.

Ha a közvetett jellemzési móddal szeretnél jellemezni valakit, kicsit nehezebb lesz a dolgod, de a jellemzésed olvasóit is jobban lenyűgözöd, sőt még gondolkodásra is készíted. A jellemzett személy tulajdonságaira ugyanis a környezetének leírásából, tetteiből, szokásaiból, saját vagy mások beszédéből tud következtetni.

1. Olvassátok el Zalán Tibor *Rettentő görög vitéz* című antik mesejátékának részleteit! Figyeljétek meg a jellemzési módokat!

Az ókor egyik legnagyobb hőse, Thészeusz, tizenhat évesen elindul Athénba, hogy megismerje édesapját, a királyt. Útja során hírhedt rablókkal, marcona tolvajokkal, alvilági állatokkal küzd meg. **Furfangos eszével és bátorságával** mindegyiket legyőzi, [...]

Az író közvetlenül jellemzi hőst.

AITHRA (Thészeusz anyja) Apád fia, **konok, makacs**, menj, legfeljebb majd ott maradsz...

Másik szereplő jellemzi a hőst.

MESÉLŐ Szikla mögül emelkedik, fenyegetően tornyosodik, Thészeusz elé kiugrik Periphétész, a bunkós ember.

THÉSZEUSZ **Mekkora bunkó!**

PERIPHÉTÉSZ Én bunkó?

THÉSZEUSZ **Nem te bunkó. Ő bunkó, de nem kőbunkó, és nekem se kő bunkó.**

A hőst a beszéde jellemzi.

PERIPHÉTÉSZ Kötözködöl velem, utazó?

THÉSZEUSZ **Nincsen is nálam madzag, hogy kötözködjek veled.**

THÉSZEUSZ (félre) Megvan hát a megoldás! Megnevettettem a szörnyet, attól hal az szörnyen szörnyet.

Gyere, játsszunk együtt békén, mondjuk, Ki nevet a végén?-t!

MINÓTAUROSZ Ummagumma, nem lehet, nevetnem, azt nem szabad! Játsszuk azt, hogy én heverek, te meg kivárod a sorod.

MESÉLŐ Minótauros visszafekszik.

MESÉLŐ Thészeusz meg óvatosan közelebb lép, csiklandozza szőrös talpát.

A cselekedete jellemzi a hőst.

- Beszéljétek meg, Thészeusz milyen tulajdonságait ismertétek meg az olvasott részletek alapján!
- Értelmezzétek Thészeusz következő mondatát!

Nem te bunkó. Ő bunkó, de nem kőbunkó, és nekem se kő bunkó.

2. Nézzétek meg a rajzokat két gyerek szobájáról! Mit árul el róluk a környezetük?

3. Játsszátok el a Ki mondta kinek? játékot!

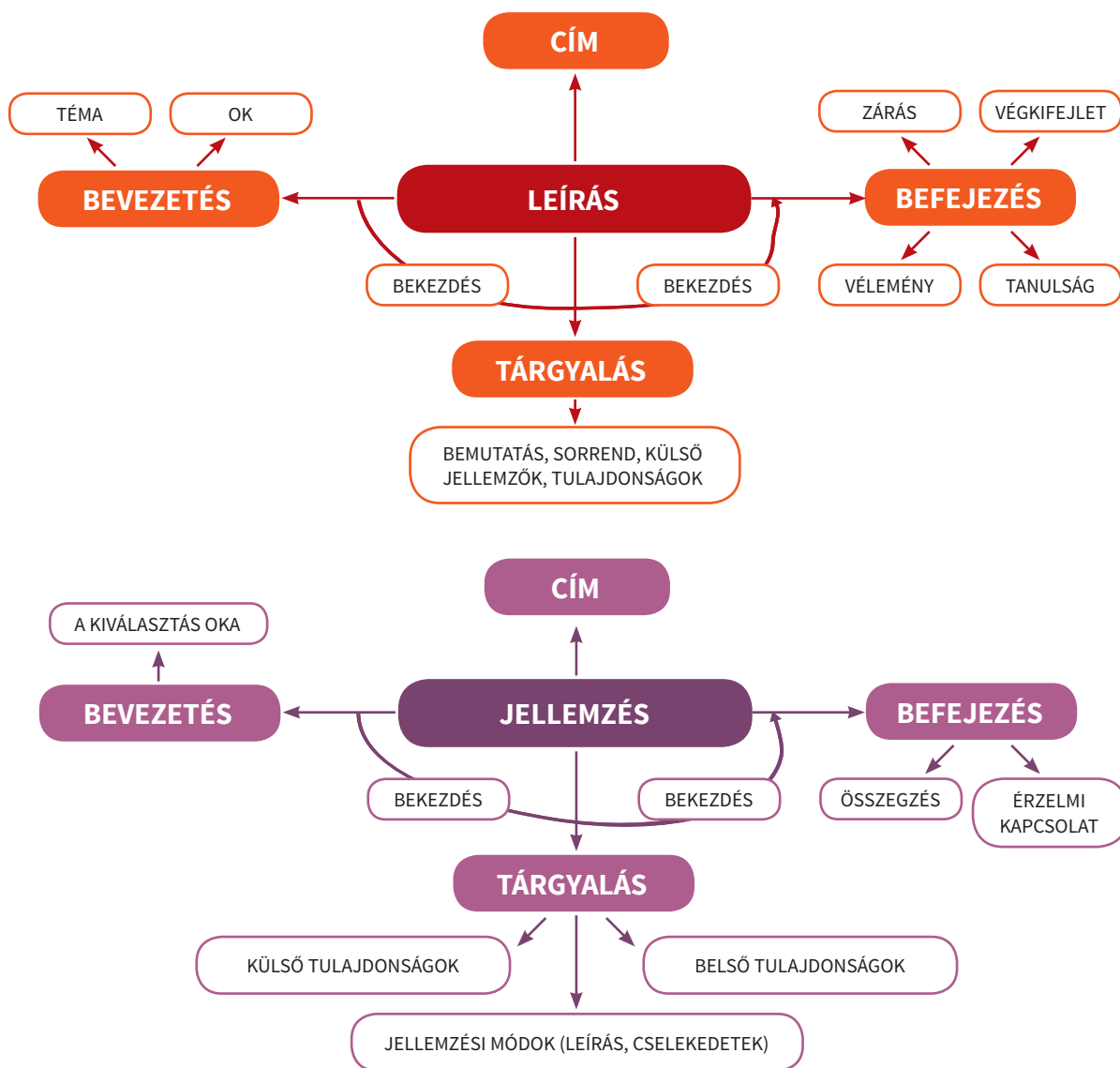

Válasszatok ki a társaddal az olvasókönyvek már megismert szövegeiből egy rövid párbeszédet! Olvassátok fel a többieknek a részletet. Az ő feladatuk az lesz, hogy találják ki, kik beszélnek egymással. Aki mind a két szereplőt meg tudja nevezni, és egy-egy tulajdonságukat is megmondja – ami jellemző rájuk –, pontot szerez. Az győz, aki a legtöbb pontot gyűjti össze.

A jellemzés vázlata és tagolása

Az elbeszélésekhez és a leíró fogalmazásokhoz hasonlóan a témaválasztás, a címadás és az anyaggyűjtés után a jellemzéshez is jó, ha vázlatot készítesz. A vázlatot és a jellemzésed szövegét is három részre kell tagolnod: **bevezetés**, **tárgyalás**, **befejezés**.

1. Hasonlítsátok össze a leírás szerkezeti és tartalmi egységeiről készített gondolat-térképet a jellemzésével!

2. Készíts vázlatot, és gyűjts szavakat a fogalmazásodhoz a jellemzés térképének segítségével a füzetedbe!

3. Olvasd el a Boglárka által írt jellemzést! Mondj véleményt róla az értékelőlapok segítségével! Milyen osztályzatot adnál neki?

A legdrágább kincsem

Az én legdrágább kincsem az anyukám.

Magdolnának hívják. Magas termetű, vékony testalkatú. Az arca ovális. Svét szemöldöke alatt zöld szemek ragyognak. Orra szabályos, álla keskeny. Szép ívelésű szája mindig mosolyog. Szőkésbarna haj omlik a vállára.

Nagyon kedves és jószívű. Mindenkit elbűvöl a mosolyával. Naponta játszik a testvéremmel és velem. Nagyon sokat törődik a családjával. Sokat dolgozik azért, hogy nekünk mindenünk meglegyen, és semmi-
ben ne szenvedjünk hiányt.

Szeretnék olyan felnőtt lenni, mint az édesanyám. Ő a példaképem.

ÉRTÉKELŐLAP

Jól alkalmazta a jellemzésről tanultakat.

ÉRTÉKELŐLAP

Ötletes a cím.

ÉRTÉKELŐLAP

Megfelelően tagolta a szöveget.

ÉRTÉKELŐLAP

A tárgyalásban többféle jellemzési módot használt.

ÉRTÉKELŐLAP

A befejezésben írt a személyhez fűződő érzelmeiről is.

Jellemzést írok

Néhány hónappal ezelőtt a leíró fogalmazásod megírásához adtuk meg a szövegalkotás folyamatának lépéseit. Most a jellemzésed írásához szeretnénk segítséget nyújtani neked.

Mielőtt pontról pontra megvizsgálánk, röviden összefoglaljuk, mikor tudsz jó jellemzést írni.

- Ha tudod, mi a különbség a jellemzés és a leírás között.
- Ha tudod, hogy nem elegendő felsorolni a külső és belső tulajdonságokat.
- Ha ismered és tervszerűen alkalmazod a jellemzési módokat.
- Ha tudod, mi kerül a bevezetésbe, tárgyalásba, befejezésbe.

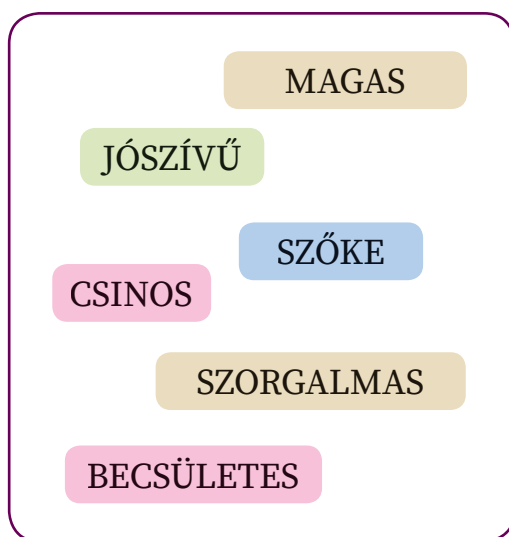
1. Először ki kell választanod a személyt, akiről jellemzést szeretnél írni. Ebben segíthet a tanítód, sőt a társad is. A munkafüzetedben mi is teszünk javaslatot.

2. Anyaggyűjtéskor jó, ha gondolattérképet használsz. A munkafüzetedben készítheted el.

3. A következő lépés a címadás. Ne feledkezz meg arról, milyen a jó cím! Utalhatsz a személyre, akiről írsz, de kérdés is lehet. Adhatsz humoros címet is, de ne legyen sértő!

4. Készítsd el a vázlatot! Jó, ha megindokolod a bevezetésben, miért éppen arról a személyről írsz jellemzést. A tárgyalást legalább két részre kell bontanod, két bekezdésre szükséges tagolnod, hiszen írsz a személy külső és belső tulajdonságairól is. Lehetőleg használj többféle jellemzési módot a belső tulajdonságok megfogalmazásakor! A vázlatodat olvasd fel a társadnak, kérd ki a véleményét! Azért nem kell minden javaslatát elfogadnod, hiszen most is te vagy a szerző!

5. Ezt követően készítsd el az első szövegváltozatot, a piszkozatot. Természetesen ezen most is lesz még módod változtatni. Írj bátran a személyről kb. 15-20 percre! Tanácsoljuk, hogy csak minden második sorba írd, így lesz hely a későbbi javításaidnak, kiegészítéseidnek.

6. Válasszatok párt, akivel szívesen dolgoztok! Beszéljétek meg az írásaitokat! Először a fogalmazásotok tartalmára figyeljétek, és mondjátok el, mi tetszett benne! Sokat segítetek egymásnak, ha felhívjátok a másik figyelmét azokra a részekre, amelyek nem világosak, esetleg lényegtelenek, vagy nem megfelelő a szóhasználat. A javításokat az üres sorokba íjátok!

Ilyen kérdésekkel fordulhattok egymáshoz:

- Figyelemfelkeltő-e a jellemzésem címe? Módosítsak rajta?
- Milyennek találod a bevezetésemet? Megfelelően indokoltam a választásomat?
- Nem keverednek a külső és belső tulajdonságok?
- Megfelelő módon bizonyítottam a belső tulajdonságokat?
- Megfelel a valóságnak a jellemzésem?

7. A második szövegváltozatodat a pároddal vagy a tanítóddal való megbeszélésed alapján készítheted el. Újra írd le az egész szöveget! Ha elkészültél vele, sokat segíthet, ha halkán felolvasod magadnak. Olyan hibákat is észrevehetsz, amelyek felett néma olvasáskor átsiklasz.

8. Mielőtt a végső (harmadik) szövegváltozatot leírod, nézd át a következő kérdések alapján a fogalmazásodat! Ha szükséges, használd a megismert javítási jeleket!

- Jól tagoltam a jellemzésemet?
- Új bekezdésbe írtam a jellemzésem különböző részeit?
- Nem fordul elő a jellemzésemben felesleges szóismétlés?
- Betartottam-e a tanult helyesírási és nyelvhelyességi szabályokat?

9. Most már csak a fogalmazásod letisztázása van hátra. Ügyelj az írásod külalakjára! Áttekinthető lesz a munkád, ha a bekezdések jól láthatóak.

A társad vagy a tanítód is értékelje a jellemzésedet az értékelőlapok alapján!

ÉRTÉKELŐLAP	ÉRTÉKELŐLAP	ÉRTÉKELŐLAP	ÉRTÉKELŐLAP	ÉRTÉKELŐLAP
A jellemzésed megfelel a valóságnak.	Jól használtad a jellemzésről tanultakat.	Jól bizonyítottad a belső tulajdonságokat.	Többféle jellemzési módot használtál.	Nem volt felesleges szóismétlés a fogalmazásodban.

Én ezt már mind ismerem!

A 3. évfolyamos tankönyvedhez hasonlóan sok-sok játékkal ismételjük át azt, amit 4. évfolyamon tanultál a fogalmazásórákon.

1. **A Ki vagyok én? játéknak többféle változata van. Olvassátok el a játékszámbát, majd játsszátok el!**

Írjátok fel a következő szavakat egy-egy cédulára: e-mail, értesítés, hír, hirdetés, honlap, jellemzés, leírás, levél, meghívó, SMS! Keverjétek össze a lapokat, majd minden csoport húzzon belőlük addig, amíg a cédulák el nem fogynak! Írjátok rövid, humoros bemutatkozó levelet a kihúzott fogalomról a többi csoport tagjai számára! Az aláírást nekik kell kitalálniuk. Pontot kap az a csoport, aki kitalálja a bemutatkozó fogalmat, illetve az a csoport is, akikét nem találták ki. Az utóbbi esetben akkor nem jár a pont, ha a játékvezető, a tanítók megvétőzza hiányos vagy félrevezető információ miatt. Az a csoport győz, aki a legtöbb pontot gyűjti össze.

2. **Játsszátok Hirdetés játékot!**

Játékleírás:

- Írj egy lapra rövid, néhány mondatos hirdetést, amelyben barátot keresel!
- Közölj valami jellemzőt magadról!
- Írd meg, mit vársz a leendő barátodtól, milyen legyen!
- Találj ki valamilyen jeligét a neved helyett!

Néhány humoros példa Romhányi József *Nagy szamárfül* című könyvéből.

HÁZASSÁG

Fába szorult féreg
társaság hiányában
ezúton keres férjet.
Harkályok kíméljenek!

ÁLLÁS

Kaszkadőrnek menne
bátor mozibolha.
Lyukas alsókba is
beugorna.

JÁRMŰ

Kullancs terepjárót
venne,
bőrülésbe is
belemenne.

3. Milyenek látnak a többiek?

Szükséges eszközök: A4-es lap, íróeszköz

Játékleírás:

Írjátok a lapotok aljára a neveteket, majd adjátok tovább az egyik társatoknak! Így mindenkinél ott lesz valakinek a lapja. Írjátok valamilyen jó tulajdonságot arról, akinek a neve a nálatok lévő lapon szerepel! Utána hajtsátok félbe úgy, hogy a név látható maradjon, és adjátok tovább!

Amikor a saját lapod visszaér hozzád, egy sor pozitív tulajdonságot olvashatsz magadról.

4. Kíváncsi kocka

Alkossatok 6 fős csoportokat! Ragasszatok egy kocka hat oldalára egy-egy kérdést! (Pl.: Ki? Mikor? Hol? Miért? Kikkel? Hogyan?) Dob az első játékos, és kérdést tesz fel a kocka felső lapján látható kérdőszóval, amire a második játékos válaszol. Ezután a második játékos dob, és ő tesz fel kérdést a kocka tetején lévő kérdőszóval, amire a harmadik játékos felel, és így folytatódik a játék. A kérdéskört szűkíthetitek egy-egy témára, személyre.

5. Kezes jókivánság

Szükséges eszközök: írólap, tollak, színesek, olló

Játékleírás:

Rajzoljátok körbe a kezeteket az írólapon, majd vágjátok ki a formát! Készítsetek rá egy színes rajzot, ami jellemző rátok, hogy tudjátok, melyik kéz kié! Tegyétek valamennyit egy asztal közepére! Keverjétek össze őket, és terítsetek egy asztalkendőt rájuk! Mindenki húzzon ki egyet közülük! Ha valaki véletlenül a sajátját húzza ki, akkor helyezze vissza, és próbálkozzon újra. Mindenki írjon valami jókivánságot a papírkéz rajz nélküli oldalára a közeledő vakációval kapcsolatban úgy, hogy az is kiderüljön, kire gondol a kéz körvonala és a rajz alapján! Aki elkészült, tegye vissza az üzenettel ellátott papírkéz a terítő alá. Ha már az összes kéz visszakerült az asztalra, emeljétek le a terítőt, és mindenki válassza ki a saját kézmásolatát! Mindenki próbálja meg kitalálni, hogy ki üzent neki! A játék célja az, hogy a címzett és a feladó megtalálja egymást.

Merre jártunk? Mit találtunk?

1. Olvassátok el Ingrid Sjöstrand *Nálunk nagyon jó című versének részletét!*

Nálunk nagyon jó
fogalmazást írni.

A tanító néninek piros tolla van,
azzal ráírja Jó! meg Nagyon jó! meg Kitűnő!
a végire. Mást sose ír.

Így aztán a Jó! nem is olyan jó,
azt mindenki megkapja,
kivéve aki Nagyon jót kap
vagy Kitűnőt, mert az a legjobb.
És aki Nagyon jót kap,
az se boldog igazán,
mert mindig van, aki Kitűnőt kap.

Maria, aki mindig a legjobb akar lenni,
megkérdezte, hogy írjon, ha Kitűnőt akar.
Elevenen fogalmazál! – mondta a tanító néni.

- **Beszélgétek meg, miért nagyon jó a versben szereplő osztályban fogalmazást írni!**
- **Mi lehet az oka annak, hogy a tanító néni mindenkinek dicséretet ír a szövegalkotására?**
- **Milyennek képzelitek a versben szereplő Mariát? Írjatok rá jellemző tulajdonságokat egy külön lapra!**
- **Vessétek össze az általatok Mariáról gyűjtött tulajdonságokat a többi csoporttal! Ha nagyon eltérőek a tulajdonságok, próbáljátok meggyőzni egymást a saját véleményetekről!**
- **Véleményetek szerint milyen egy eleven fogalmazás, ha elbeszélés, ha leírás, illetve ha jellemzés?**

2. Soroljátok fel legalább három olyan dolgot, amiért szeretitek a fogalmazásórát!

3. Játsszátok el a következő jeleneteket!

- Vasárnap állatkertbe mentek a szüleitekkel, és megkéritek őket, hogy a barátotok is veletek mehessen.
- Meghívjátok a barátotokat a vasárnapi állatkerti sétára. A barátotok elfogadja – udvariasan elutasítja a meghívást.

4. Nézd meg a következő állatkerti térképvázlatot, amelyen csillaggal jelöltük azt a helyet, ahol te állsz! Nézz körbe! Alkoss szóbeli leírást arról, amit láatsz!

5. Az állatkerti sétátok alkalmával lemaradtál a családotól, és nem talárod őket. Mit tennél? Kitől hogyan kérnél segítséget? Játsszátok el a jeleneteket!

6 Írj az iskolaújságotok számára egy hírt az állatkerti sétátokról az élményfüzetbe!

7. Válasszátok ki az egyik rajzot! Ajánljátok a többi csoport tagjai számára szünidei programként!

Fogalomtár

anyaggyűjtés A fogalmazás témájához először anyagot kell gyűjteni. A leggyakoribb anyaggyűjtési módok: tapasztalat, megfigyelés, emlékezés, olvasás, elképzelés.

befejezés A szövegnek a tárgyalás utáni, rövidebb szerkezeti egysége. A leíró fogalmazás befejezése a leírás tárgyához kapcsolódó saját érzelme, tapasztalatok megfogalmazását tartalmazhatja.

bekezdés 1. Az írott szövegben az egyik beljebb kezdéstől a másik beljebb kezdésig tartó, tartalmilag összefüggő kisebb rész. 2. A leírt téma tagolásának a módja; beljebb kezdés, behúzás.

bevezetés A szövegnek a tárgyalás előtti, rövidebb szerkezeti egysége. A leíró fogalmazás bevezetése megnevezi a leírás témáját, közli a témaválasztás okát.

cím Az írásmű, a fogalmazás egy vagy több szóból, esetleg egy rövid mondatból álló saját neve. Többnyire rövid, érdeklődést keltő. Elárulja, miről szól a szöveg.

elbeszélés Olyan szöveg, amely eseményről szól. Bemutatja a helyszínt és a szereplőket, majd eseményeket, történetet beszél el, általában időrendi sorrendben.

e-mail Az elnevezés az angol electronic mail [ilektronik mél] kifejezésből származik. Magyarul hívják elektronikus postának, villámpostának, drótpostának. Az írás és a továbbítás teljes egészében elektronikus úton történik. Szinte kivétel nélkül az internetet, ezt az egész világra kiterjedő számítógépes hálózatot használják közvetítőnek.

értesítés Olyan, általában írásbeli közlés, gyakran levél formájában, amelyben egy személyt vagy szervezetet tájékoztatnak valamilyen megtörtént vagy bekövetkező eseményről.

felhívás Sokakat érintő, főleg írásbeli felkérés vagy felszólítás valamilyen cselekvés elvégzésére vagy valamilyen eseményen való részvételre.

hangulatjel Olyan írásjel, amely általában egy emberi arcot formál, és valamilyen érzést, érzelmet fejez ki. A hangulatjelek azért terjedtek el az interneten és SMS írásakor, hogy pótolják a beszélgetés során az arckifejezéseket, gesztusokat, amelyek nélkül a mondanivaló sokszor félreérthető.

hír Ellenőrzött, hiteles forrásból származó információk összessége, amely a nyomtatott sajtóban, televízióban, az interneten vagy szóban terjed. Rövid, tömör, tényszerű, tárgyilagos összefoglalója egy olyan eseménynek, amely sok embert érint.

hirdetés Eseményt, hírt, tudnivalót sajtó, plakát, távközlés, internet útján az emberek tudomására hozó szöveges, rajzos közlés.

hivatalos levél A levél egyik alapvető formája, az intézmények egymással, illetve magánszemélyekkel folytatott írásbeli kapcsolatfelvétele és kapcsolat-tartása. Nem az érzelemre, hanem az értelemre hat. Egyértelműnek, tárgyilagosnak, félreérthetetlennek kell lennie.

Magázó formában írják. A hivatalos levélben általában megjelölik a levél tárgyát, a megszólításban a címzett beosztását, az aláírásba pedig a teljes nevet írják.

időrend Az események időbeli egymásutánja.

jellemzés Egy valós vagy kitalált személy külső, testi és belső, lelki tulajdonságainak, jellemének a bemutatása.

jellemzési módok Közvetlen jellemzési módok: a kiválasztott személy külső és belső tulajdonságainak közvetlenül történő bemutatása. Közvetett jellemzési módok: a jellemzett személy környezetének, cselekedeteinek, tetteinek, szokásainak, beszédének leírása.

leírás Tájak, tárgyak, növények, állatok, emberek, híres személyek, kitalált szereplők színes, hangulatos bemutatása szóban vagy írásban. Benne az író érzelmei is megnyilvánulnak. A leírás lehet önálló szöveg vagy egy szöveg részlete.

levél A kapcsolatfelvétel, a kapcsolattartás írásos formája. Távollévő személyhez, illetve intézményhez címzett írásbeli közlés. Készülhet kézírással, de számítógépen is.

levelezés A levelek útján való érintkezés, kapcsolattartás, ismételt levélváltás.

magánlevél A levél egyik alapvető fajtája. Közvetlen hangnemű, érzelemdús, egyszerű szavakkal megírt, családtagnak, barátoknak, közeli ismerősnek szóló levél. Általában tegező formában íródik.

meghívó A meghívó a magán- és hivatalos meghívás széles körben használt, általánosan elfogadott eszköze. Tartalmaznia kell a meghívással kapcsolatos

minden szükséges információt: az esemény megnevezését, helyét és idejét.

párbeszéd A szereplők megszólalása a szövegben. Legalább ketten beszélgetnek. Mondataikat gyakran a mesélő kiegészítései kötik össze.

rokon értelmű szavak (szinonima) Jelentésük azonos vagy nagyon hasonló.

SMS Az angol Short Message Service [sót meszidzs szővisz] kifejezés rövidítése. Jelentése: rövidüzenet-szolgáltatás. Gyors és rövid üzenetváltásra alkalmas. Sajátos nyelvezete van, amelynek jellemzője a rövidítések és a hangulatjelek használata.

szórend A szavak meghatározott sorrendje a mondatokban.

szöveg A szöveg mondatokból vagy egy mondatból áll. Egyetlen szó, hang is lehet szöveg. A több mondatból álló szöveg mondatai tartalmilag összefüggnek. Minden mondat valami újat közöl a szöveg témájáról.

tagolás A szöveg részekre bontható. A fogalmazás részei a bevezetés, tárgyalás, befejezés. A részek kezdetét írásban bekezdés jelzi.

tájékoztatás Általában írásbeli, közönséget érintő eseményekről szóló közlés, felvilágosítás.

tárgyalás A szöveg leghosszabb szerkezeti egysége a bevezetés és a befejezés között.

vázlat A szöveg szerkezetének, felépítésének váza. Segíti a szöveg megírását, megértését és felidézését. Vázlatpontokból áll, amelyek teljes mondatok, de tartalmazhatják egy-egy bekezdés legfontosabb szavát, kifejezését is.

Rokon értelmű szavak kincstára

áll: ácsorog, álldogál, rostokol, strázsál, várakozik, vesztegel

állandóan: egyfolytában, egyhuzamban, egyvégtében, folyton, mindig, szüntelen, vég nélkül

alszik: aluszik, álomra hajtja a fejét, nyugovóra tér

apró: aprócska, csepp, cseppnyi, csöppnyi, icipici, kicsi, kicsinyke, kis, mákszemnyi, parányi, pici, picike, picurri, pinduri, pirinyó

aranyos: bájos, kedves, kellemes, megnyerő, nyájas, rokonszenves, szeretetre méltó

autó: gépjármű, gépkocsi, kocsi, személyautó, személygépkocsi

azonnal: azon nyomban, azon melegeben, gyorsan, haladéktalanul, íziben, késlekedés nélkül, menten, mindjárt, nyomban, rögtön, rögvest, sietve

bátor: elszánt, hősiesség, magabiztos, rendíthetetlen, tette kész

csodálatos: bámulatos, csodás, bámulatra méltó, csodálatra méltó

csökönös: akaratos, dacos, hajthatatlan, konok, makacs, makrancos, nyakas, önfejű; olyan csökönös, mint a szamár

csúnya: csúf, ocsmány, riasztó, ronda, rusnya, rút, visszataszító

edzett: erős, izmos, jó állóképességű, keménykötésű, kisportolt

elbújik: elrejtőzik, megbújik, meghúzódik, meglapul, meghúzza magát

eleven: fürge, gyors, friss, mozgékony, tűzrőlpattant, virgonc

elhatároz: eldönt, elgondol, fejébe vesz, ráadja a fejét

elszalad: elfut, elillan, eliramodik, elnyargal, elrobog, elvágat, futásnak ered, kereket old

e-mail: drótposta, elektronikus posta, villámposta

épít: alkot, emel, felhúz, felrak

épület: építmény, ház, létesítmény

eszik: eszeget, étkezik, fal, falatozik, fogyaszt, habzsol, lakmározik, lakomázik, táplálékot vesz magához, táplálkozik

ezelőtt: előtte, korábban, azt megelőzően

ezután: a jövőben, a későbbiekben, a továbbiakban, ezentúl, eztán, ezt követően

folyik: áramlik, csörgedezik, hömpölyög, folydogál, patakzik, ömlik, özönlik, zúdul

gömbölyű: golyó alakú, gömbölyded, kerek, kerekded

hallgatag: csendes, szófukar, szótlan, szűkszavú, tartózkodó, zárkózott

haragszik: bosszankodik, dúl-fúl, mérgelődik

haza: anyaföld, hon, otthon, szülőföld, szülőhaza, szülőhely

hazug: alattomos, csalárd, fondorlatos, hamis, képmutató; egy szavát sem lehet elhinni

hív: értesít, hívat, meghív, szól, szólít

hord: felvesz, visel

hosszú: hórihorgas, lakli, langaléta, magas, nyakigláb, nyurga

hú: állhatatos, hűséges, kitartó, megbízható, odaadó, ragaszkodó, rendíthetetlen, tántoríthatatlan

hús: árnyas, árnyékos, hideg, hűvös

igazságos: elfogulatlan, megérdemelt, méltányos, pártatlan

ijedős: félenk, félős, gyáva, nyúlszívű

ijesztő: félelmetes, rémítő, rettenetes

indul: ered, felkerekedik, felszedelőzködik, kászálódik, rajtol, startol, útra kel

ír: firkál, firkant, irkál, írogat, körmöl, másol, ró

jóságos: adakozó, aranyszívű, csupa szív, jólelkű, jószívű, melegszívű, vajszívű

kér: esedezik, kérlel, rimánkodik

kíméletlen: érzéketlen, kegyetlen, könyörtelen, kőszívű, szívtelen

kitartó: állhatatos, elszánt, eltökélt, fáradhatatlan

komoly: felelősségteljes, higgadt, megbízható, tisztességes

kövér: dagi, duci, kövérkés, testes, szélte-hossza egy

lakoma: dáridó, dínomdánom, eszemiszom, evés-ivás, evészet, trakta

lány: fruska, kislány, lányka, leány, leányka

látható: látszó, megtekinthető, szembetűnő

látnivaló: látvány, látványosság, nevezetesség

lopakodik: lopószik, lopódkodik, settenkedik, surran

lusta: dologkerülő, dologtalan, lajhár, lomha, naplopó, rest, semmirekellő, semmittevő, tétlen, tohonya, tunya; lusta, mint a disznó

makacs: dacos, csökönyös, fafejű, hajthatatlan, konok, nyakas

meleg: égető, forró, perzselő, rekkenő, tikkasztó

merész: bátor, beleváló, elszánt, talpraesett, vagány, vakmerő

művelt: intelligens, iskolázott, képzett, tanult, nagy tudású

nagy: nagyalakú, nagyméretű, jókora, méretes, nagyobbacska, nagyocska, óriási, öles, terjedelmes

nevetős: hahotázós, kacagós, nyerítő, röhögős, vihogós

okos: éles elméjű, értelmes, eszes, jó eszű, jófejű, nagyeszű, nyílt eszű; megvan a magához való esze, vág az esze, mint a borotva

óv: oltalmaz, őriz, véd, védelmez

önzetlen: áldozatkész, áldozatos, odaadó, önfeláldozó

öreg: agg, aggastyán, hajlott korú, idős, koros, meglelt korú, megvénült, szépkorú, vén; megette már a kenyere javát

puha: lágy, pihepuha

ragyogó: csillogó, fénylő, sugárzó, szikrázó, tündöklő

rak: tesz, helyez

ravasz: agyafúrt, álnok, csalafinta, cseles, fortélyos, furfangos, furmányos, körmönfont, rafinált, ravaszdi, ravasz-kás

régen: annak idején, azelőtt, egykor, hajdan, hajdanában, korábban, rég, régebben, réges-rég, valaha, valamikor

régi: agg, hajdani, ódon, ósdi, ősrégi, réges-régi, vén

rohanó: futó, iszkoló, loholó, nyargaló, robogó, rohangáló, siető, száguldó, szaladó, vágató

rövid: arasnyi, kurta, nyúlfarknyi, rövidke

rugalmas: alakítható, hajlékony, hajlítható, képlékeny

sáros: lucskos, latyakos, pocsolós

szabadidő: pihenő, pihenőidő, kime-nő

szálló: repülő, röpködő, szállongó, szárnyaló

szép: csinos, elbűvölő, gyönyörű, jóképű, kellemes, mutatós, szemrevaló, szépséges, takaros, tetszetős, világszép

szoba: helyiség, lakószoba, terem

szorgalmas: buzgó, dolgos, dolgoskezdő, hangyaszorgalmú, igyekvő, iparkodó, serény, szorgos, törekvő; ég a keze alatt a munka

található: látható, fellelhető, leledző, levő

tetszik: elbűvöl, gyönyörködtet, imponál, ínyére van, kedvére van

tréfás: mókás, élcelődő, incselkedő, tréfálkozó, vicces, viccelődő

türelmes: higgadt, megfontolt

ügyes: kiemelkedő, kiváló, rátermett

ügyetlen: esetlen, fakezű, félszeg, gyakorlatlan, járatlan, kétbalkezes, mafla, setesuta, ügyefogyott, tutyimutyi

vidám: derűs, jókedvű, jó kedélyű, mókás, örömteli, tréfás, víg

Szempontok az önellenőrzéshez

1. Milyen a fogalmazásom tartalma?

Megfelel-e a fogalmazásom a valóságnak, a megadott vagy az általam választott témának?

A címről szól-e?

Tartalmaz-e a témáról minden lényeges információt?

Nem hagytam-e ki valami fontosat?

Van-e benne a téma szempontjából felesleges mondat?

2. Milyen a fogalmazásom szerkezete?

Van-e tartalmi kapcsolat a mondataim között?

Az eseményeket időrendben írtam le?

Helyes-e a fogalmazásom tagolása (bevezetés, tárgyalás, befejezés)?

A témához kapcsolódik-e a bevezetésem és a befejezésem?

Megfelelő-e a részek aránya?

Helyes-e a párbeszéd leírása, ha van a fogalmazásomban?

3. Milyen a fogalmazásom nyelvi megformáltsága?

Érthetőek-e a mondataim? Nem túl bonyolultak? Nem túl egyszerűek?

Helyes-e a mondataim szórendje?

A legmegfelelőbb szavakat használtam-e a gondolataim kifejezésére?

Használtam-e rokon értelmű szavakat a felesleges szóismétlés elkerülésére?

Használtam-e többféle mondatfajtát?

Használtam-e szólást, szóláshasonlatot, közmondást?

Alkalmaztam-e párbeszédet, ha a témám úgy kívánta?

4. Milyen a fogalmazásom külalakja, rendezettsége?

Olvasható az írásom?

Új bekezdésbe írtam a fogalmazásom különböző részeit?

Betartottam a már tanult helyesírási szabályokat?

1. Milyen a fogalmazásom tartalma?

ÉRTÉKELŐLAP A fogalmazásom a címről szól. A cím érdekes és figyelemkeltő.	ÉRTÉKELŐLAP Lényegre törően és változatosan fogalmaztam.	ÉRTÉKELŐLAP Jól alkalmaztam a műfajról tanult ismereteimet.
---	--	---

2. Milyen a fogalmazásom szerkezete?

ÉRTÉKELŐLAP A mondataim választékosak, és kapcsolódnak egymáshoz.	ÉRTÉKELŐLAP Kifogástalanul építettem fel a bemutatás sorrendjét.	ÉRTÉKELŐLAP Megfelelően tagoltam a fogalmazást.	ÉRTÉKELŐLAP Bekezdéssel kezdtem az új részeket.
---	--	---	---

3. Milyen a fogalmazásom nyelvi megformáltsága?

ÉRTÉKELŐLAP Megfelelő a mondatokban a szavak sorrendje.	ÉRTÉKELŐLAP Odailló szavakat és kifejezéseket használtam.	ÉRTÉKELŐLAP A fogalmazásomban megfelelő mondatfajtákat használtam.	ÉRTÉKELŐLAP Alkalmaztam párbeszédet, ha a témám úgy kívánta.
---	---	--	--

Javítási jelek

1. 2. 3. 4. Szórendi vagy mondatrendi hiba javítását szolgáló, a szavak vagy mondatok helyes sorrendjét jelölő számok.

Új bekezdés kezdetét jelölő jel.

Oda nem illő szó vagy kifejezés. Felesleges szó vagy mondat.

Egy vagy több szó, esetleg mondat hiányát mutató jel.

Két szó egybeírását mutató jel.

Két szó különírását mutató jel.

Nem megfelelő szóhasználatot vagy zavaros mondatot mutató jel (a szó vagy a mondat alatt).

Tartalmilag nem megfelelő, nem odatartozó mondatot vagy szövegrészt mutató jel (a margón).

Egyeztetési hiba, rosszul egyeztetett szavak.

Helyesírási hibát mutató jel (a helytelenül írt szó alatt).

Súlyos helyesírási hibát mutató jel (a helytelenül írt szó alatt).

Felesleges, törölhető szót vagy mondatot áthúzó jel.

Tartalom

I. ISMÉTELÉS

Amit már tudsz az elbeszélésről	4
---------------------------------------	---

II. A LEÍRÁS

Mi a leírás?	8
Elbeszélés vagy leírás?	10
Anyaggyűjtés a leíráshoz	12
Milyen a jó leírás?	14
Az állatleírás	16
A növényleírás	18
A tárgyleírás	20
A játékleírás	22
Leírást írok	24

III. A LEVÉL

A levél tartalma és formája	28
Különbség a megfogalmazások között	30
Még egyszer a levelekről	32
Levelet írok	34

IV. ÍGY ÍRUNK MA

Röviden és jól	38
E-mail	40
Egyéb elektronikus üzenetek	42

V. AZ INFORMÁCIÓKÖZLÉS EGYÉB MÓDJAI

Az értesítés	46
A meghívó	48
A hír	50
A hirdetés	52

VI. A JELLEMZÉS

Jellemezzünk!	56
Anyaggyűjtés a jellemzéshez	58
A jellemzési módok	60

A jellemzés vázlata és tagolása	62
Jellemzést írok	64

VII. ÉV VÉGI ISMÉTLÉS

Én ezt már mind ismerem!	66
Merre jártunk? Mit találtunk?	68
Fogalomtár	71
Rokon értelmű szavak kincstára	73
Szemponatok az önellenőrzéshez	76
Javítási jelek	78